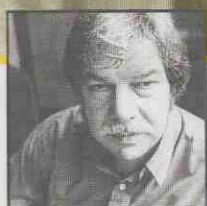
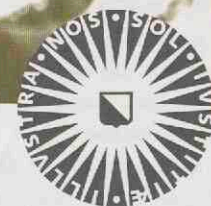

Illustrer : periodiek voor de alumni van de Universiteit Utrecht

<https://hdl.handle.net/1874/404242>

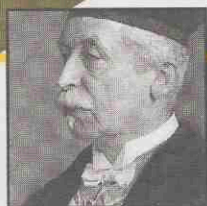
illustrer 13

Frank Bovenkerk

Een leven als een spannend jongensboek

5

Eijkman Centennial

Het toenemende belang van de besmettingsleer

7

Vakgenoten

Bert van Zutphen en Heleen van der Weerd over het noodzakelijk kwaad van proefdieren

9

Universiteit en markt

De valkuilen en verleidingen van de markt tegen het licht gehouden door drie Utrechtse alumni. 'Verwar markt niet met bedrijfsleven' 'Universiteit moet zichzelf blijven' 'Geen bedrijfje spelen'

10-11

Verder in dit nummer:

Nieuws	3
De opinie	4
Old Girls	6
IVLOS	13
Illusterzake	14
Kwartaal	19
De zisprong	20

Hoogleraren vinden Utrecht beste universiteit

Studenten kritisch over onderwijs

Eén lichtpuntje in de donkere dagen voor Kerstmis: in weekblad Elsevier verklaren de Nederlandse hoogleraren dat Utrecht de 'beste universiteit' is. Maar overigens was het een beetje 'herfst' voor de Universiteit Utrecht, afgelopen trimester. In hetzelfde Elsevier en in de Keuzegids Hoger Onderwijs bestempelden studenten de kwaliteit van het onderwijs en de voorzieningen in Utrecht als matig.

Utrecht zit bij de middenmoot, vinden de studenten. Onder Maastricht, Enschede, Leiden en Groningen, maar toch nog boven Nijmegen, Rotterdam en de Universiteit van Amsterdam. De studierichtingen pedagogiek en Nederlands scoren in Utrecht hoog, psychologie behoort tot de hekkensluiters. Elseviers weekblad stuurde begin van het collegejaar onderzoeksbureau NIPO op pad om 7000 studenten naar hun mening te vragen over hun opleiding. Het was een troost dat Elsevier tevens het instituut voor onderwijskundige dienstverlening IOWO had ingehuurd om hoogleraren de vraag voor te leggen: 'Naar welke universiteit zou u uw eigen kinderen sturen voor een studie op uw vakgebied?' Utrecht werd door de 866 respondenten – een kwart van het totaal aantal hoogleraren – het meest genoemd, gevolgd door Leiden en Groningen. Rotterdam was hier hekkensluiter. De professoren beoordelen met name wiskunde, informatica, natuurkunde, Nederlands, kunstgeschiedenis, sociologie en sociale geografie beoordeelden als 'topopleidingen'. Weer enkele weken later - eind oktober -

zag die andere gevreesde uitgave het licht: de Keuzegids Hoger Onderwijs, een soort consumentengids voor scholieren. De inhoud ervan is gebaseerd op een mélange aan gegevens uit visitatierapporten en studentenenquêtees. Utrecht scoorde wederom magertjes in de achterhoede, samen met de UvA en Leiden. Maastricht is al drie jaar in successie als beste uit de bus gekomen; Tilburg, Wageningen en Enschede scoorden óók goed. Het onderwijs in Utrecht zou te schools zijn, vinden de ondervraagde studenten, en de onderwijsgebouwen belabberd. De slechte beoordelingen vielen vooral in de alfa-gamma hoek; de bèta's trekken de Utrechtse zaak recht. Als positief gegeven werd genoemd de ruime keuzemogelijkheden die de Universiteit Utrecht te bieden heeft. Universitair woordvoerder dr. Joop Kessels is weliswaar niet blij met de uitkomsten, maar toont zich niet ontdaan: "Het is vervelend om voortdurend onderaan die lijstjes te hangen", zegt hij. "Maar je kunt ze ook gebruiken als impuls." *Zie vervolg op pagina 12*

't Barre Land in de snijzaal

Vijf studenten Theaterwetenschap studeerden in 1990 af. Voordat de groep voorgoed uit elkaar zou vallen, wilden ze nog één voorstelling maken. Het werd een succes. Nu, 8 jaar en vele voorstellingen later is 't Barre Land uitgegroeid tot een hecht elftal. Spel, dramaturgie, regie, decorbouw en administratieve rompslomp: alles doen ze zelf. Hun ster is rijzend maar de thuisbasis blijft Utrecht. Om precies te zijn de voormalige snijzaal van de faculteit Diergeneeskunde aan de Biltstraat.

Pagina 8

Valkuilen

Een amusant stukje in de krant, kort geleden. Het stond bij het lichte nieuws en was dus waarschijnlijk niet geschreven door iemand uit de goed bezette wetenschapsredactie van het betreffende blad. De inhoud, samengevat: het huwelijk bevordert het geluk, vreemd gaan is funest en van scheiden word je het ongelukkigst. Verder: kijken naar soaps op de tv is goed voor het geluksgevoel.

De hoogleraar, Michael Argyle, had elf jaar gedaan over het verzamelen en verwerken van ingevulde vragenlijsten. Maar het had er alle schijn van dat hij bij het trekken van conclusies in een eeuwenoude val was getrapt: een verband is niet per se een oorzakelijk verband. Het kan namelijk zijn dat, zeker de laatste twintig jaar, alleen gelukkige huwelijken standhouden, en dat je vreemdgaat of gaat scheiden als het met het geluk niet zo goed zit.

En een andere vergissing uit de handboeken beging hij ook: antwoorden van mensen op enquêteformulieren voor waar aannemen. Hij kon hooguit concluderen dat getrouwde mensen zeggen dat ze gelukkig zijn. Dat doen ze meestal. Pas als ze eenmaal gescheiden zijn komen de verhalen los. En misschien zijn mensen die naar soaps kijken wel van het type dat niet makkelijk toegeeft ongelukkig te zijn. Weet ik niet, maar ik las niet dat Argyle het had kunnen uitsluiten.

Het kan zijn dat professor Argyle aan alles had gedacht, maar dat de auteur van het stukje geen aandacht had voor deze nuances, of geen ruimte. Of de journalist van het persbureau, want ik wil er vergif op innemen dat de krant het niet uit de eerste hand had. Hoe het zij, het is de taak van de journalist een consistent stukje te produceren. Het mag vragen oproepen, maar geen vragen over het waarheidsgehalte van het stukje zelf. In dit geval had de journalist de zwakheid van de conclusies over het hoofd gezien (dan stond het ten onrechte in de krant), of deze zelf geïntroduceerd (dan was het een slecht stuk). Dat heeft niks met wetenschap te maken. Ik vind dat algemeen journalisten, net als bijvoorbeeld rechters, aannemers en schrijvers, iets moeten begrijpen van logica, van oorzaak-gevolgkwesties en van het verschil tussen wat men zegt en wat men werkelijk vindt. Dat het over wetenschap gaat mag geen reden zijn om op te houden met nadenken.

Herbert
Blankesteijn,
wetenschaps-
journalist

De sprong

Afgestudeerd, en dan?

Naam: *Marieke Huisman (25)*
Opleiding: *Informatica*
Afgestudeerd: *10 juli 1996*
Baan: *aio*

Geneuzel in wetboeken

Toen ze nog studeerde wist ze al dat ze onderzoeker wilde worden. Via een docent hoorde ze van een vacature voor een assistent in opleiding in Nijmegen. Over twee jaar hoopt ze te promoveren in de informatica.

Informatici zijn populair bij het bedrijfsleven. Ze verdienen er goed geld. Maar een baan in het bedrijfsleven heeft Marieke Huisman nooit serieus overwogen. Ze ziet aan voormalige medestudenten wat voor werk je dan gaat doen. "Dat is vooral programmeerwerk. Je maakt bijvoorbeeld een administratiesysteem voor een bedrijf. Als je dat een paar keer gedaan hebt, dan weet je wel hoe het moet. Onderzoek is veel uitdagender. Je kunt veel meer nieuwe dingen doen."

Marieke doet onderzoek naar de programmeertaal Java. Ze probeert wiskundig te bewijzen dat een Java-programma correct zijn werk verricht. Ze geeft een voorbeeld: De stoplichten van een kruispunt worden bestuurd door een computer. Je wil zeker weten dat hooguit één van de stoplichten op groen staat, anders komen er ongelukken. Dat kun je wiskundig bewijzen.

Ze werkt vijf dagen per week, van negen tot zes. Vindt ze dat haar studie haar voldoende heeft voorbereid op haar promotieonderzoek? "In het begin vond ik het moeilijk om er ach-

ter te komen wat interessant onderzoek is. Op een gegeven moment moet je weten waar mensen op zitten te wachten. Dat gevoel moet je tijdens je aio-schap ontwikkelen", zegt Marieke. "Tijdens je studie heb je daar nog weinig weet van."

Direct na haar studie tippte een Utrechtse docent haar voor deze aio-plaats in Nijmegen. Ze solliciteerde en werd aangenomen. Ze is blij dat ze in Nijmegen aan haar dissertatie kan werken. "Iedere faculteit heeft zijn eigen stokpaardjes. Als ik in Utrecht was blijven hangen, had ik de Utrechtse stokpaardjes overgenomen. Hier in Nijmegen doet men net even ander onderzoek, met andere uitgangspunten. Dat is verfrissend.

Tussen de beide universiteitssteden heeft ze grote verschillen ontdekt. "Als ik even mag generaliseren, kan ik zeggen dat Nijmegen veel linkser is." Kan ze daar voorbeelden van geven? "Er lopen hier veel meisjes met geverfd henna haar. En er zijn veel eetcafés waarvan het menu zeker voor de helft vegetarisch is. Dat zie je in Utrecht veel minder." Ze heeft in Nijmegen een eigen flat. Dat is eigenlijk de grootste verandering sinds haar afstuderen, vindt ze. "Tijdens mijn studie woonde ik bij mijn ouders. Ik vond wel tijd worden dat ik eens het huis uitging. Toen ik deze baan kreeg, was het een extra reden om op mezelf te gaan wonen." (TD)

Illustrerzijde

Utrechtse citaten uit de krant

C. Brinkgreve, hoogleraar sociale wetenschappen in Elsevier

'Iemand mag niet moe zijn in deze cultuur met nadruk op vitaliteit en energie. Liever druk, druk, dan moe, moe, moe. Want het eerste verwijst naar succes, het tweede naar nederlaag, naar "ik kan het niet aan".

J. Hoevenaars, psychiater, over de angsttherapie van Emile Ratelband in het Utrechts Nieuwsblad

'Als mensen zich op televisie ertoe laten verleiden hun dwang- of angststoornis te overwinnen, al dan niet voor geld, kan dat averechts uitpakken. Een stoornis verdwijnt nooit in één keer, maar in stappen. Als je onder druk staat om je angst voor een moment te overwinnen, is het goed mogelijk dat de angst een tijd daarna juist versterkt terugkomt.'

C. Rohde, werkgroep massacommunicatie in de Volkskrant

'Afzeiketelevisie is onlosmakelijk verbonden met de Generation Next: jongeren van 15 tot 25 jaar. Een harde, cynische generatie, die de mensheid onderverdeelt in twee typen: winners en losers. Afzeiken is hun manier om te laten zien dat ze niet van de straat zijn, tot de winners behoren. Het spel van: wat kan je nog maken, hoe lomp kan je zijn, wanneer is het nog leuk en wanneer niet, hoort heel erg bij deze generatie.'

R. in 't Veld, bestuurskundige in het NRC

'Universiteiten moeten zo veel mogelijk een keuze maken. Dat schept duidelijkheid. Op die manier kunnen ze zich veel beter profileren, wat ze zo graag willen. Dan hoeven ze niet meer te roepen: kom bij ons studeren, want het is hier zo gezellig, of we zitten in zo'n leuke stad. Terwijl het natuurlijk moet gaan om de kwaliteit van het onderwijs.'

H. van der Weijden, onderwijsinspecteur, onlangs gepromoveerd op het proefschrift Leren Samenleven in de Volkskrant

'Respect voor elkaar moet je leren. Dat kun je alleen voelen als je verantwoordelijkheid krijgt en in situaties komt waar je leert dat je de ander kunt overtuigen op grond van goede argumenten. De huidige samenleving heeft voor kinderen een eigen jeugdland gecreëerd, maar we zijn vergeten de jongeren verantwoordelijkheid te geven.'

H.W. van der Dunk, emeritus hoogleraar in de geschiedenis van de twintigste eeuw

In het NRC

'Nadat het Sovjet-imperium is ingestort, vond bij ons aan de universiteiten een sluipende fluwelen sovjetisering plaats. Niet Marx maar de markt dicteert de richting en distribueert de middelen. De sturing komt in handen van de buitenwacht en van de mode.'

Illuster slaat aan bij Utrechtse alumni

Driekwart van de 70.000 Utrechtse afgestudeerden zegt dat hun band met de Universiteit Utrecht is versterkt door het ontvangen van het alumniblad Illuster. Bij de helft van de lezers is het beeld over de universiteit aanzienlijk veranderd. Het blad wordt goed gelezen door de alumni, de meeste informatie wordt zeer gewaardeerd. Alleen het algemene rapportcijfer van 6,9 valt enigszins tegen.

Dat blijkt uit het lezersonderzoek dat de uitgever van het blad – de Universiteit Utrecht samen met het Universiteitsfonds – heeft laten verrichten door het Centrum voor Marketing Analyses te Amsterdam.

Het driemaandelijks alumniblad van de UU is momenteel aan zijn vierde jaargang begonnen. Reden voor de redactie om te achterhalen of de inhoud wel aan de wensen van de doelgroep voldoet. Dat blijkt vrijwel op alle

onderdelen het geval te zijn. De respondenten moeten moeite doen om negatieve eigenschappen van het blad te noemen. Slechts 8 procent van de ondervraagden leest het blad helemaal niet en vindt ook de universiteit te weinig interessant om zich daarin nog verder te verdiepen. De resterende 92 procent heeft Illuster ongeveer drie weken binnen handbereik en leest er in die periode gemiddeld gedurende een half uur in. Vier van de tien lezers leest zelfs minimaal de helft van het blad.

Voor de mededelingen vanuit de faculteiten kunnen op waardering rekenen. Ook het universitaire nieuws wordt behoorlijk gelezen, evenals de 'human interest'-verhalen over het wedervaren van collegae-alumni op de arbeidsmarkt en van medewerkers van de 'oude' vakgroep. Het formaat van Illuster daarentegen wordt door een op de zeven lezers als 'onhandzaam' aangemerkt en de layout als 'saai'. De onderzoekers geven de redac-

tie de aanbeveling mee om de formule zodanig bij te stellen dat het blad een meer prikkelende en vitale uitstraling krijgt.

Illuster heeft substantiële invloed op het beeld dat alumni hebben van de universiteit, zo blijkt uit het onderzoek van het Amsterdamse bureau. Dat geldt vooral voor oudere alumni. Niet minder dan de helft van degenen die tien jaar of langer geleden afstudeerden, zegt door Illuster een andere voorstelling te hebben gekregen van de huidige UU. In die zin voldoet het blad ruimschoots aan één van zijn oorspronkelijke doelstellingen: als onderdeel van een breed alumni-beleid meehelpen de banden tussen de UU en haar afgestudeerden zo nauw mogelijk aan te halen. In een eerder dit najaar openbaar gemaakt 'imago-onderzoek' door hetzelfde onderzoeksbureau onder afgestudeerden, bleek ook al dat het blad Illuster belangrijk bijdraagt aan het versterken van de band tussen afgestudeerden en UU.

(AH/TG)

Veronica Yen wint pianoconcours

In een uitverkocht Muziekcentrum Vredenburg is de uit Taiwan afkomstige maar in Edinburgh studerende kunsthistorica Veronica Yen (24) winnares geworden van het internationaal studenten pianoconcours. De finale vond plaats op 23 oktober.

Onder de in totaal 24 deelnemers bevonden zich ook vijf Nederlandse studenten. Het was de derde keer dat de Universiteit Utrecht dit pianoconcours organiseerde. Over twee jaar is er wéér een aflevering.

Faculty club 450 leden

Helios, de dit jaar opgerichte 'faculty club' voor medewerkers en alumni van de Utrechtse universiteit, opende op 7 december haar deuren. De club is voorlopig op weekdagen van vier tot acht open voor leden en belangstellenden, die de ruimten vooralsnog via het Academieggebouw moeten betreden.

Inmiddels hebben zich zo'n 450 medewerkers

als lid van Helios aangemeld. Volgens voorzitter prof.dr. P. Bär is er sprake van een redelijk evenwichtige verdeling over faculteiten en diensten met een licht accent op medici en diergeneeskundigen.

Binnenkort zullen ook de alumni van de Universiteit Utrecht worden uitgenodigd om zich in te schrijven.

Centrum Geo-wetenschappen

De komst van het Nederlands Instituut voor Toegepaste Geo-wetenschappen TNO naar De Uithof, zou op termijn kunnen leiden tot de vorming van een nieuw 'Centrum voor Geo-wetenschappen'. Zo meldt Questa, het orgaan van de zojuist negentig jaar geworden faculteit Ruimtelijke Wetenschappen.

De komst van het NITG betekent een versterking van het toch al stevige 'geo-profiel' van de universiteit, die behalve Ruimtelijke Wetenschappen wordt gevormd door Aardwetenschappen en Natuur- & Sterrenkunde. Het college van bestuur wil dat de samenwerking tussen de verschillende geo-instituten wordt versterkt. De eerste stappen in deze richting zijn al gezet.

De huidige faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen - voorheen het Geografisch Instituut - telt 1550 studenten en 300 medewerkers, van wie 250 wetenschappelijk. Blijkbaar voorziet de geograaf in een grote maatschappelijke behoefte. Die behoefte blijkt vooral te liggen op het terrein van toegepast, beleidsondersteunend onderzoek. De toegepaste geografie heeft dankzij de computer een snelle ontwikkeling doorgemaakt,

maar de nadruk op toegepast onderzoek is altijd gebleven. Te sterk, volgens sommige geografen, die waarschuwen voor inhoudelijke verarming van het vak.

Geografen - zo wordt vaak beweerd - zijn zelden beleidsmakers, bijna altijd beleids-ondersteuners; geen opinie-vormers, wel opinie-peilers (met Maurice de Hondt als exponent). Ben de Pater, het historische en theoretische geweten van de geografie in Utrecht, noemt een aantal uitzonderingen. Maar hij geeft toe: 'Het is wel waar, we zijn slecht vertegenwoordigd in de bestuurslagen. En gemiddeld zijn we vrij afwezig in maatschappelijke debatten. Zelfs in de discussies over de ruimtelijke ordening laten we het een beetje afweten.'

De Pater schrijft dit op het conto van de opleiding: 'Die legt nu eenmaal sterk de nadruk op het omgaan met computers, de beheersing van statistische technieken en geografische informatiesystemen. Het is die Utrechtse traditie om sterk empirisch werkzaam te zijn, die de studenten vormt. Typisch voorbeeld: als je een student geografie vraagt of het goed gaat met zijn scriptie, dan hoor je vaak ja, ik heb al 125 mensen geëquipteerd.' (KV)

Amerikaanse onderzoekers hebben menselijke embryocellen gekweekt die zich tot alle celtypen kunnen ontwikkelen. Ze kunnen zich bijvoorbeeld specialiseren tot hersen-, huid- of darmcel. Dat opent op termijn de weg voor de productie van transplantatie-organen in het laboratorium. Wenselijk of niet? Een voor- en een tegenstander.

XANDER BRONKHORST

'Stamcel wetenschappelijke doorbraak'

Christien Mummery, ontwikkelingsbiologe en medewerker van het Hubrecht Laboratorium te Utrecht:

"Wij wisten al een jaar dat verschillende groepen onderzoekers bezig waren om humane stamcellen te isoleren uit menselijke embryo's. Dat het de onderzoekers van de Universiteit van Wisconsin nu eindelijk gelukt is stemt ons zeer tevreden. Sinds het moment dat we erin slaagden dit soort cellen vrij te maken uit muizenembryo's, zo'n vijftien jaar geleden, is er gezinspeeld op de mogelijkheden die zich zouden aandienen wanneer dit ook bij de mens zou lukken. Je zou dit dus een wetenschappelijke doorbraak mogen noemen.

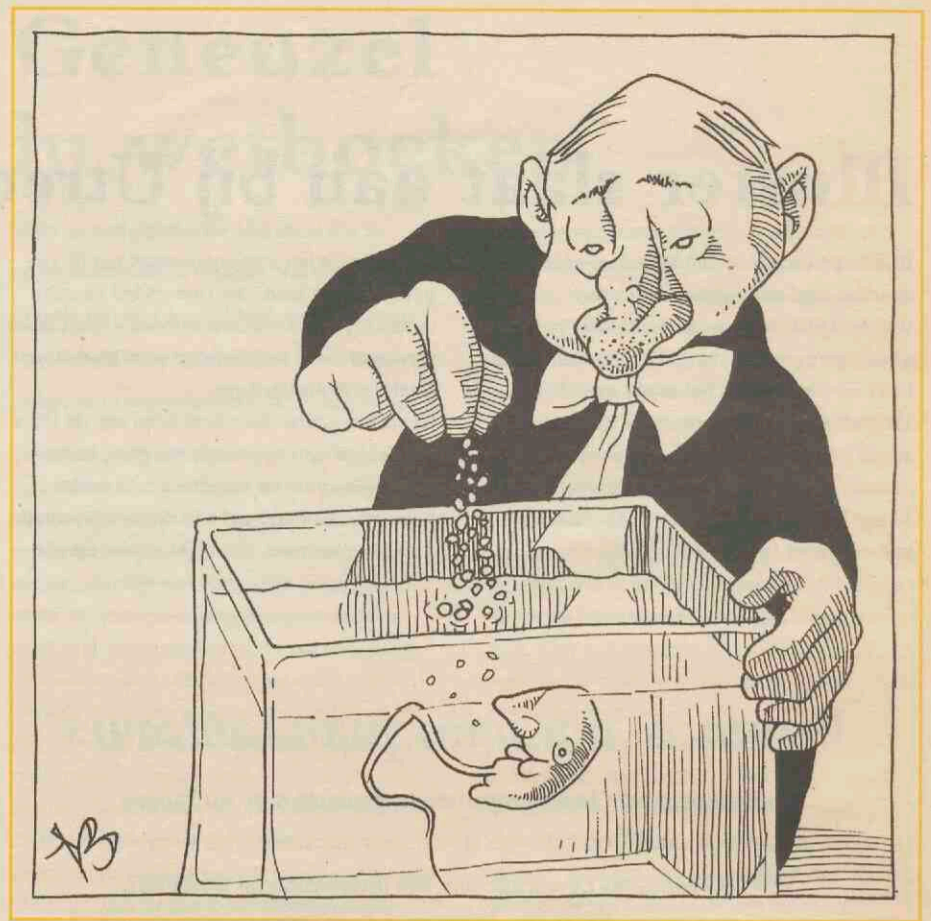
"Uit onderzoek naar tumorcellen weten we hoe we de specialisatie en differentiatie van dergelijke stamcellen kunnen sturen. Het gaat om een soort blanco cel die nog van alles kan worden. In een kweek kunnen we die cellen tot hersencellen, spiercellen of andere soorten cellen laten uitgroeien. Die kunnen dan weer de bron voor transplantatiemateriaal vormen. De verwachting is nu dat we binnen tien jaar eenvoudige transplantaties kunnen uitvoeren. Zenuwcellen in de hersenen, spiercellen en cellen van de alvleesklier komen waarschijnlijk het eerst in aanmerking.

"Van verschillende kanten worden de Amerikanen nu beschuldigd van het instrumenteel gebruik van menselijke embryo's. Ik zelf zou er ook tegen zijn wanneer embryo's of cellijnen uitsluitend en alleen voor deze doeleinden worden gefabriceerd. Maar de Amerikanen hebben gebruik gemaakt van embryo's die afkomstig zijn van reageerbuisbevruchtingen.

"Daar komt bij dat het Amerikaanse onderzoek heel effectief is. Dat wil zeggen: uit veertien embryo's wisten de onderzoekers vijf verschillende cellijnen te creëren. Elk van die vijf zijn weer te gebruiken voor transplantatiedoeleinden. Voor sommige mensen is veertien nog te veel.

"Op mijn beurt zeg ik dat die mensen dan ook tegen IVF-technieken moeten zijn. Of we moeten een maatschappelijke discussie houden over de vraag hoe we tegenover therapie staan. Misschien moeten we lijden dan maar zien als onderdeel van het leven. Ik vraag me echter af hoe de Nederlandse bevolking zou reageren als het over een tijdje mogelijk is suikerpatiënten met behulp van de nieuwe technieken te voorzien van een nieuwe alvleesklier en die behandeling hier niet mogelijk zou zijn.

"Bovendien kunnen we nu een alternatief in handen krijgen voor allerlei kwalijke situaties die op dit moment bestaan.

Tekening: Niels Bongers

Parkinsonpatiënten hebben bijvoorbeeld een tekort aan dopomine-producerende hersencellen. In Zweden is nu bij 400 patiënten hersenmateriaal geïmplanteed van geaborteerde foetussen. Die zijn dus al een stadium verder dan een embryo. Voor iedere patiënt zijn tien foetussen nodig. In China worden die foetussen gewoon te koop aangeboden. Binnenkort worden de Amerikanen misschien wel overgevlogen naar Peking. In veel arme landen kunnen mensen bijvoorbeeld ook hun eigen organen afstaan voor geld. Veel nieren veranderen op die manier van eigenaar. Dat vind ik onacceptabele situaties. Door het nieuwe onderzoek kan daar wellicht een einde aan worden gemaakt.

"In afwachting van nieuwe wetgeving geldt

op dit moment een moratorium in Nederland op het gebruik van embryo's voor wetenschappelijke doeleinden. Het oorspronkelijke wetsvoorstel liet alleen experimenten toe die gericht waren op verbetering van de vruchtbaarheid. In de nieuwe wet zal naar verwachting ook onderzoek worden toegestaan voor andere doeleinden. Dat kan betekenen dat we embryo's mogen opkweken tot veertien dagen om cellijnen uit te isoleren. Voor dergelijk onderzoek zullen wij dan overigens steeds weer de toestemming moeten krijgen van een ethische commissie en we moeten de benodigde fondsen vinden. Wij hopen dat dergelijke richtlijnen er snel komen, want de samenwerking met het buitenland komt onder steeds grotere druk te staan."

Morele huivering

Theo Boer, onderzoeker bij het Centrum voor Bio-ethiek en Gezondheidsrecht:

"Het ethische probleem bij deze onderzoeksmethoden is natuurlijk dat menselijke embryo's uitsluitend instrumenteel worden gebruikt. Wanneer je dit soort onderzoek wilt doen stuit je daarom al snel op de beschermwaardige status van het embryo. Als ethicus hoop je dan dat er een weloverwogen afweging wordt gemaakt tussen het belang van de volwassen mens en de waarde van een ongeboren vrucht: wat de uitkomst van die afweging ook zal zijn. Nu zie je echter dat het dilemma's karakter van dergelijk onderzoek volstrekt vergeten lijkt te worden. Je zou toch op zijn minst een morele huivering moeten voelen. "Voor mij persoonlijk zou die beschermwaardige status van het embryo overigens al voldoende reden zijn om deze experimen-

ten niet te laten verrichten. Een embryo is niet hetzelfde als een huidcel. Het is het begin van een mens. Maar ik zie nog meer bezwaren. In de eerste plaats is dit onderzoek ontzettend duur. Dat geld zou je op dit moment op een betere manier kunnen besteden, bijvoorbeeld aan de verbetering van de care in de gezondheidszorg. Verder vraag ik me af of mensen daadwerkelijk zijn geholpen met de nieuwe mogelijkheden. Is de mens wel gebaat bij een maatschappij waarin de medische wereld zaligmakend is? Ergens moet het besef blijven dat een individu meer is dan een verzameling vervangbare losse onderdelen.

"Het geding lijkt op dit punt trouwens al beslecht. De Gezondheidsraad heeft de minister geadviseerd om het onderzoek toe te laten en er eventueel zelfs embryo's voor te 'kweken'. De minister zal zich waarschijnlijk laten leiden door dat baanbrekende standpunt. Van een maatschappelijke

tegenbeweging is namelijk geen sprake. Zelfs de kerken reageren verdeeld. Met Groot-Brittannië en de Verenigde Staten loopt Nederland dan voorop. In Duitsland of Italië is dit soort onderzoek onbespreekbaar.

"Overigens is het nog maar de vraag of het gaat lukken de cellen in een laboratoriumsituatie tot hele organen op te kweken. Misschien stopt dat proces van deling op een bepaald punt. De onderzoekers beloven nu in feite dat ze zullen slagen. Het zou eerlijker zijn wanneer ze zeiden dat ze enorm benieuwd zijn of dat soort dingen mogelijk is. Beloven kunnen ze niets. "Het is waar dat de gebruikte embryo's afkomstig zijn van IVF-klinieken en anders waren weggegooid. Dat zegt naar mijn gevoel weinig. Bij late abortussen worden foetussen soms ook weggegooid. Mag je daar dan ook proeven mee doen? Het laten sterven van een embryo vind ik in sommige opzichten menselijker dan ze te gebruiken. Het is een kwestie van eren. Daar komt bij dat het verschijnsel restem-

bryo over niet al te lange tijd tot het verleden gaat behoren. Tot nu toe kunnen alleen bevruchte eicellen worden bewaard door bevruchting. Per persoon worden twaalf tot vijftien embryo's aangemaakt omdat vaak meerdere pogingen nodig zijn voordat een reageerbuisbevruchting slaagt. Op termijn zal het echter mogelijk zijn alleen de eicel in te vriezen. Die wordt dan pas bevrucht als het nodig is. Als die ontwikkeling doorzet zullen de onderzoekers dus embryo's moeten gaan fabriceren om orgaanmateriaal te kunnen kweken.

"Het hele probleem is natuurlijk groter dan het kweken van cellijnen uit embryo's voor het aanmaken van organen. Genetische modificatie is een heel breed veld. Ik weet zeker dat op den duur goede redenen naar voren zullen worden gebracht om het kloneren van mensen goed te keuren. De maatschappelijke resistentie daartegen wordt steeds kleiner. So what, zou je kunnen zeggen. Ik denk echter dat er dan een samenleving ontstaat waarin de eigen identiteit van de mens verloren gaat."

Het leven van criminoloog Frank Bovenkerk is net een jongensboek. "Ik heb zoveel leuke dingen gedaan", vertelt hij. "Een oude inbreker uit Utrecht geportretteerd, 'ondeugende dingetjes' deed-ie. Hij had dertien jaar van zijn leven in gevangenissen doorgebracht. En altijd prettig gezeten, zei hij. Hij komt nu nog wel eens koffie drinken. Prachtige man."

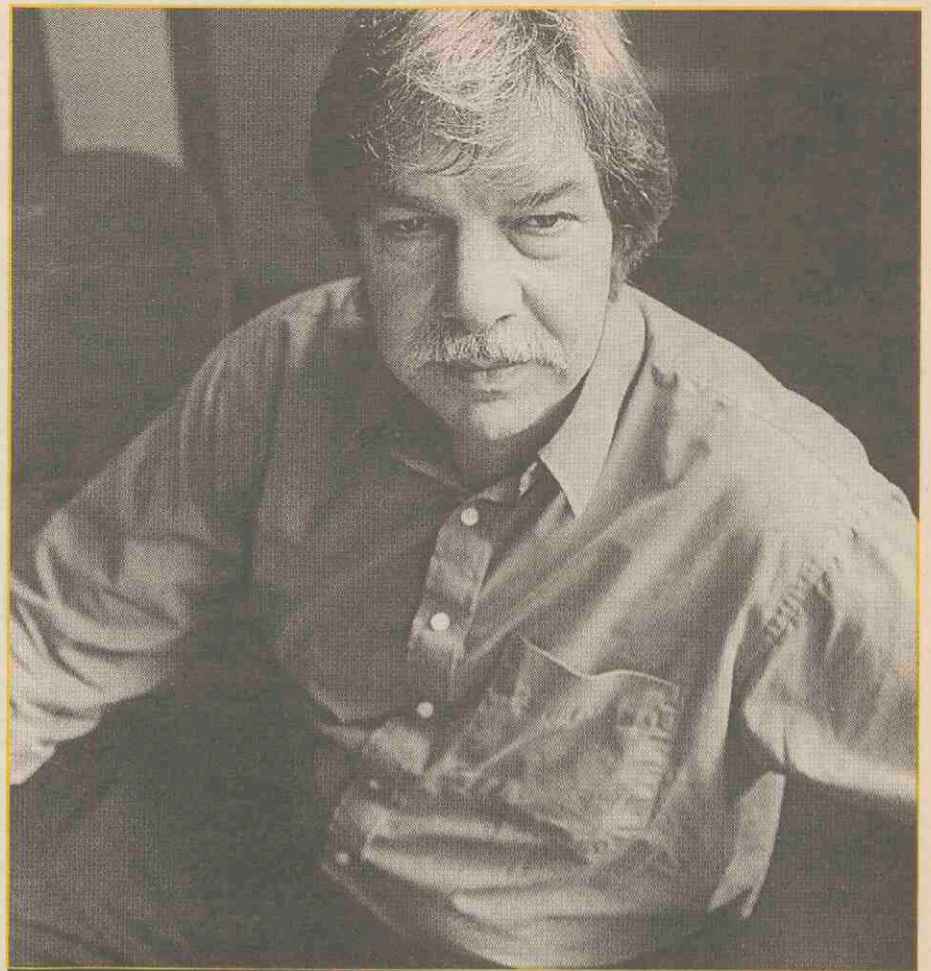
KARIN ALBERTS

"De straat opgaan, da's mijn manier van werken. Er zijn collega's die zeggen: 'Het enige, ware onderzoek is kwantificeerbaar'. Er zijn echt frappante gevallen bij in de Nederlandse criminologie. Mensen die hele boeken schrijven zonder dat ze ooit een crimineel gezien hebben! Dat vind ik onbegrijpelijk. Diezelfde criminologen zeggen: 'Wat Bovenkerk doet is subjectief'. Mijn stijl van werken is te verklaren vanuit mijn achtergrond: ik ben antropoloog, geen socioloog. Antropologen doen het liefst

plicht hebt het zó op te schrijven, dat het voor een breed publiek toegankelijk is. Ik verschuil me niet achter allerlei ingewikkelde formuleringen. Maar het kost soms wel moeite."

Journalistiek

Bovenkerks werk heeft raakvlakken met de journalistiek, vindt hij. "Maar het grote voordeel van de wetenschap boven de journalistiek is, dat het de mogelijkheid biedt dingen écht goed uit te zoeken. Bovendien onderzoek je ook de theoretische betekenis." De studie van Bovenkerk en Yesilgöz naar de georganiseerde misdaad onder Turken in Nederland, is zo'n voorbeeld van een studie die een wetenschappelijke theorie op zijn kop zet. "We hebben altijd gedacht dat je moet kijken naar de mensen uit de onderwereld die zich omhoog werken door bijvoorbeeld in de politiek of een bepaalde bedrijfstak te infiltreren. Het idee is altijd: van onderop naar boven. De tweede vooronderstelling die we altijd impliciet hanteren bij georganiseerde misdaad is, dat

Frank Bovenkerk: 'Ik heb alleen tegenover mijzelf verantwoording af te leggen'.

De criminoloog als speurneus

participerende observatie. Over het algemeen nemen zij die sociologen met hun enquêtes niet erg serieus. Maar dat geldt dus omgekeerd ook!"

De bovenste plank van zijn boekenkast is gereserveerd voor biografieën van misdadigers. Bovenkerk leest geen detectieveromans, dat vindt-ie niks. "Misdaad fictie vind ik oninteressant. Het moet echt gebeurd zijn. Het echte leven... dat is spannender dan welke detective ook."

Bettien

Meer mensen denken daar zo over. Dat merkt Bovenkerk aan de verkoop van zijn eigen werk. Van La Bella Bettien, een biografie over een Nederlandse vrouw die opklom tot de hoogste regionen van het beruchte Calikartel en die in 1992 gearresteerd werd, is inmiddels al de vierde druk verschenen. Het is een project waar Bovenkerk met plezier aan terug denkt. In 1994 reisde hij ervoor naar de gevangenis van Paliano, ten zuiden van Rome. Daar voerde hij twintig lange gesprekken met Bettien. Zijn laatste boek dat in mei van dit jaar uitkwam, De maffia van Turkije, is toe aan een tweede druk. Bovendien wordt het vertaald in het Turks en in het Grieks. Bovenkerk en co-auteur Yücel Yesilgöz zijn nog op zoek naar een uitgeverij die een Engelse en een Duitse vertaling kan maken. Bovenkerk: "Vooraf Duits is interessant, want in Duitsland zitten veel meer Turken dan hier." Nog vóór het verscheen, wist Bovenkerk al dat ook De maffia van Turkije een kassucces zou worden. "Dat klinkt hovaardig. Maar ik vind dat je als beoefenaar van de wetenschap de

hij niet-ideologisch is. Mensen worden lid van een criminele organisatie puur om zichzelf te verrijken op een oneerlijke manier. En ten derde is uiteindelijk de staat altijd het slachtoffer. "Wat blijkt nu in geval van Turkije? Dat die definitie niet klopt. Het is niet een misdadiger die zich opwerkt. Het is de overheid of een politieke organisatie die het initiatief neemt en aansluiting zoekt bij de onderwereld om allerlei smerige karweitjes voor ze op te knappen. Wat wij hier in Nederland hebben aangetroffen in de Turkse gemeenschap, is het uiteinde van een hele lange keten van gebeurtenissen. Die vindt zijn aanvang in Turkije zelf en is voor een deel wel degelijk ideologisch bepaald.

Turkije

"Turkije is gekortwiek in de Eerste Wereldoorlog. Ultrationalisten hebben zich politiek verenigd in de MHP en hun ideaal is: de verwezenlijking van het grote Turkse Rijk. De Turkse overheid gebruikt die sentimenten om die lui voor allerlei smerige zaakjes in te zetten. In naam van de vaderlandsliefde of de hereniging van het Turkse Rijk. Dat gaat gepaard met de bestrijding van zelf gecreëerde vijanden. Vroeger waren dat de Armeniërs, tegenwoordig zijn het de moslim-fundamentalisten en op de eerste plaats de Koerdische beweging. "Dat zijn vijanden die de interne stabiliteit en homogeniteit van de Turkse staat bedreigen. Turkije voert een oorlog tegen die groepen. Daar worden wapens voor ingezet en die kosten geld. Dat kan je niet officieel op je begroting zetten, natuurlijk. Het geld waarmee de over-

heid buiten de officiële wegen om wapens koopt, is afkomstig van handel in heroïne. Maar ook de koerdische beweging PKK ontvangt haar geld van drugshandelaren." Bovenkerk spreekt bij zijn onderzoek naar

**Frank Bovenkerk:
'Het echte leven is
spannender dan
een detective'**

criminaliteit zijn woordvoerders nooit thuis. "Ze komen mijn huis niet in en ik ga niet naar hun huis. Dat is een ongeschreven code. Je spreekt altijd af op neutrale plaatsen. In wegrestaurants, net als de politie. Of op de sportclub waar ze vaak worstelen. Dat is heel wezenlijk, dat leer ik studenten en onderzoekers ook: je mag niet naar mensen thuis toe, nooit in hun eigen sfeer. Dan ben je veel te afhankelijk en chantabel. Zeker als het om zwaardere onderwerpen gaat, dan zou je wel eens dingen kunnen horen of zien die heel gevaarlijk zijn voor de mensen in kwestie. Dus het simpele risico dat jij dat aan de politie zou kunnen vertellen, dat maakt jou kwetsbaar." Tijdens de IRT-affaire ontstond er commotie omtrent de uitspraak van Bovenkerk dat tientallen procenten van de Turken betrokken zijn bij drugshandel. De commissie Van Traa die het parlementaire onderzoek leidde naar de IRT-affaire benaderde vier hoogleraren Criminologie – onder leiding van

professor Fijnaut – met de vraag: 'Kun je de aard en omvang vaststellen van de georganiseerde misdaad in Nederland'?

"Wij hebben daarvoor onder meer de dossiers van de politie Amsterdam, Nijmegen en Arnhem onderzocht", vertelt Bovenkerk.

"Die bleken bestanden te hebben over Turken en Koerden. De politie wist veel van ze af, omdat die groeperingen – voor zover ze zich met georganiseerde misdaad bezig hielden – in heroïne deden. Heroïne heeft een heel hoge opsporingsprioriteit. Doordat de politie op heroïne joeg, kwam ze dus vanzelf in aanraking met Turken en Koerden.

De politie van Amsterdam liet ons een bestand zien met alle namen van Turken en Koerden die ooit betrokken zijn geweest bij drugshandel. Ik was buitengewoon onder de indruk van de duizenden namen die daar in zaten. We hebben de lijst gecheckt, onder meer op dubbelstellingen. Toen bleef er nog steeds een lijst over met een duizelingwekkende hoeveelheid namen. Op de eerste dag van de enquête werden wij verhoord door Van Traa. Hij drong ontzettend aan op het doen van een concrete uitspraak over de omvang van georganiseerde drugshandel onder Turken. Dat kon ik niet. Maar ik wist wel dat het een enorm aantal was. Ik heb toen, in een poging om het aantal bewust vaag te houden, gezegd dat het om tientallen procenten van de Turkse gemeenschap ging. Enfin, toen brak de pleuris uit. Ik heb vaak dwars tegen de heersende opinies in dingen volgehouden. En of men het nou met me eens is of niet, ik heb alleen tegenover mijzelf verantwoording af te leggen. Punt uit."

Nienke Kolff (VVAO): 'Een mens en een aap zijn ook verschillend. Prima toch?'

Old-girls netwerk

'Onze vereniging zou een prima broedplaats zijn voor een old-girls netwerk.' Op 10 december was het tachtig jaar geleden dat de Vereniging voor Hoger Opleide Vrouwen (VVAO) werd opgericht. Zeker geen militant feministisch bolwerk, nooit geweest ook.

Linie van Strien (60), afgestudeerd linguïst, universitair hoofddocent bij Letteren en al 33 jaar lid: 'Ik vind dat er als tegenhanger van een old-boys netwerk ook een old-girls netwerk zou moeten zijn, maar op de een

of andere manier zijn vrouwen altijd fatsoenlijker dan mannen en schuiven ze niet zo snel een vriendinnetje naar voren voor een bepaalde baan. Dat moet veranderen.' De VVAO was en is geen extreme vrouwenclub, eerder behoudend. Vrouwen werden en worden in eerste instantie lid voor contacten op niveau en herkenning. Voor jonge vrouwen is netwerken tegenwoordig een belangrijke reden om zich aan te sluiten. Landelijk telt de vereniging inmiddels circa 5400 leden. Het idee achter de oprichting tachtig jaar geleden was om vrij neutraal over maatschappelijke ontwikkelingen te

praten. Niet om daadwerkelijk de maatschappij te veranderen en te strijden voor het eigen belang. De leden van het eerste uur protesteerden niet tegen heersende vooroordelen over vrouwen op academische posten, ze probeerden liever die vooroordelen weg te nemen door hun werk goed te doen. Een soortgelijke houding is terug te vinden in de jaren negentig. Nienke Kolff (40), voorzitter van de VVAO-afdeling Utrecht met ruim 370 leden: 'Dat gepraat over de verschillen tussen mannen en vrouwen? Doe liever iets. Een mens en een aap zijn ook verschillend. Prima toch?'

Een gemêleerd ledenbestand

De vereniging telt allerlei soorten vrouwen. De oudere leden die nooit hebben gewerkt en in de jaren zestig kinderen kregen; voor hen dient de vereniging vooral voor de gezelligheid, de ontmoeting met oude bekenden en het voeren van een gesprek op niveau. Kolff: 'Onder die ouderen heb je echter ook feministischer vrouwen. Vrouwen die wel werken of gewerkt hebben en zelf tegen het glazen plafond zijn aangelopen. De jongere leden komen bewust om te netwerken. Die hebben net een baantje, maar dat is niet wat ze willen.' Alleen het gebruik van het netwerk is niet voldoende garantie dat je binnen een halfjaar wel hebt wat je zoekt, zo benadrukt Kolff. 'Je moet er zelf energie in stoppen door actief te worden in een subvereniging, een filmclub of een werkgroep die zich bezighoudt met onderwijs. Netwerken kan

overigens overal, daar hoeft je niet speciaal voor bij de VVAO te zijn.'

Bittere noodzaak

Hoewel de noodzaak van een vrouwenennetwerk vroeger groter was kan ook nu een vereniging voor vrouwen voor sommige mensen wel nodig en praktisch zijn, aldus Kolff. 'Omdat ze zich misschien wat meer op hun gemak voelen, maar ook ten behoeve van de wederzijdse herkenning. Wanneer je in een mannenomgeving werkt, is het soms prettig je verhaal bij andere vrouwen te doen. Door ervaringen uit te wisselen kom je er vaak achter wat de oorzaak is van bepaalde problemen. Dat kan de mannelijke omgeving zijn, maar dat hoeft niet.'

In tegenstelling tot Kolff spreekt Van Strien over de bittere noodzaak van een netwerk voor vrouwen. De emancipatiecommissie van de universiteit is opgeheven, maar met de aanstelling van vrouwen op hoogleraarposities is het nog steeds treurig gesteld vindt zij. 'Het zou mooi zijn als er een netwerk bestond voor universitaire vrouwen. Op de een of andere manier is dat nooit van de grond gekomen. In de jaren zestig, zeventig heerste er een soort generatieconflict tussen oudere vrouwen die voor tweehonderd procent voor de wetenschap hadden gekozen en jongere vrouwen met een gezin. Een man kon nog, maar kinderen... Dat was van twee walletjes eten. Dat was toen het probleem. Waarom het nu niet lukt, weet ik niet precies.' (SB)

Verkenning van de Kunstgeschiedenis

Recensie

Peter Hecht, Chris Stolwijk, Annemieke Hoogenboom (red.), *Kunstgeschiedenis in Nederland: negen opstellen*. Amsterdam: Prometheus 1998. f. 34,90; ISBN: 90.5333.708.3

De studierichting Kunstgeschiedenis is in Nederland een betrekkelijk jonge spruit tussen de overige academische disciplines. Van een 19de-eeuwse hulpwetenschap ontwikkelde de kunsthistorische wetenschap zich vanaf 1907, toen de eerste hoogleraar in de kunstgeschiedenis te Utrecht werd benoemd, tot een volwaardig vakgebied. In de bundel *Kunstgeschiedenis in Nederland*, die naar aanleiding van een in 1997 georganiseerd symposium werd samengesteld, zijn negen opstellen opgenomen die de geschiedenis van het vakgebied voor het eerst trachten te verkennen. De nadruk ligt daarbij vooral op verkennen omdat, zoals uit het voorwoord blijkt, niet gepoogd is een overzicht te geven noch een consistente verzameling opstellen te presenteren. Deze aanzet tot de historiografie van de kunstgeschiedenis in Nederland laat zich dan ook lezen als een 'Pak van Sjaalman'. Zo komen de beginjaren van de kunstgeschiedenis aan bod met Abraham Bredius en Cornelis Hofstede de Groot die, hoewel met een been nog in de 19de eeuw, door middel van de door hen aangelegde rijke verzameling kunsthistorisch bronnenmateriaal de basis legden voor verder onderzoek. De eerste hoogleraren Vogelsang en Martin die het vak een serieuzer aanzien gaven, dan dat van een liefhebberijvak en aardig

tijdverdrif voor freules. Ook de soms trage ontwikkeling die specialisaties als architectuurgeschiedenis en moderne kunst doormaakten, wordt treffend beschreven. Actueel is de bijdrage van Ger Luijten over de samenwerking tussen musea en kunsthistorische instituten. Zowel institutionele kwesties als veranderde methodiek komen veelvuldig aan bod en zijn kenmerkend voor de worstelingen van een betrekkelijk jong studiegebied. Kunstgeschiedenis in Nederland is echter allesbehalve een institutionele geschiedenis en erg treurig hoeven we daarover niet te zijn. De geschiedenis van de kunstgeschiedenis laat zich, zo blijkt, uitstekend beschrijven aan de hand van het leven en werk van prominente kunsthistorici. Dat leverde een aantal opvallende portretten op, onder andere van G.J. Hoogewerff, over wie Huizinga eens schreef: "Deze man moet niet over kunst en beschaving schrijven." Hoogewerff, onder andere promotor van de iconologie in Nederland, komt in de bijdrage van de historicus Krul niet al te gunstig naar voren; van zijn kunsthistorische nalatenschap worden alleen zijn uitvoerige bronnenstudies nog van belang geacht. J.G. van Gelder maakte aanzienlijk meer school dan Hoogewerff en was bovendien een van de stuwende krachten achter het Kunsthistorisch Instituut te

Utrecht, al raakte ook hij verstrikt in het web van institutionele kwesties. Eric Jan Sluiter en Peter Hecht sluiten de bundel af met hun bijdragen over respectievelijk Henri van de Waal en Jan Emmens. Met name het portret van Emmens is een van de mooiste uit de bundel. Het is niet alleen een indringende beschrijving geworden van de eminente dichter-kunsthistoricus maar tevens van de tragische mens Emmens. "De geschiedenis van de Nederlandse kunstgeschiedenis als een academische discipline is nog niet geschreven en de belangstelling van de Nederlandse kunsthistorici om een dergelijke studie aan te vatten lijkt tot nu toe heel gering.[...] Dat de negen hier gepubliceerde opstellen bijna even zo vele manieren laten zien waarop men de historiografie kan bedrijven, stemde de redactie heel tevreden: in dit verkennend stadium zou een al te stevig keurslijf alleen maar verstikkend hebben gewerkt", schrijven de samenstellers van deze bundel. Laten we hopen dat in een mogelijk vervolg op deze bundel er evenmin sprake zal zijn van een verstikkend keurslijf. De belangstelling voor de historiografie van de Nederlandse kunstgeschiedenis zal er alleen maar bij winnen.

Ton Geerts

Eijkman Centennial

Besmettingsleer staat voor revolutie

'De besmettingsleer zit in de lift. Ik denk dat ons vakgebied een revolutie tegemoet gaat. Van een aantal ziektes beginnen we de laatste jaren te ontdekken dat hun oorzaak een infectie is. Maagzweren, hartinfarcten, baarmoederhalskanker, atherosclerose...

bacterieën of virussen zouden er een rol in kunnen spelen.'

ARMAND HEIJNEN

Hoogleraar klinische microbiologie en Infectieziekten Jan Verhoef was verantwoordelijk voor de organisatie van het 'Eijkman-Centennial', een internationaal symposium dat zich van 13 tot 16 december in Den Haag afspeelde. De naamgever van de bijeenkomst, prof.dr. Christiaan Eijkman, werd precies honderd jaar geleden hoogleraar in Utrecht – en hij zou dat gedurende bijna dertig jaar blijven. Hij leverde een belangrijke bijdrage aan de bestrijding van de ziekte beri-beri en ontving daarvoor de Nobelprijs. Hoe zal het de besmettingsleer in de volgende eeuw vergaan, zo luidde het thema van het congres.

In 1970 zag het er nog enigszins somber uit voor deze medische discipline, legt organisator professor Verhoef uit. Er waren – in het kielzog van beroemde wetenschapsbeoefenaars als Koch, Pasteur en Eijkman – goede vaccins ontwikkeld tegen pokken, kinkhoest, hondsdolheid en diverse soorten griepen. Met name het 'wondermiddel' penicilline maakte de stemming ten aanzien van de volksgezondheid méér dan hoopvol. Talloze ziekten zouden compleet uitgebannen kunnen worden, was de verwachting. Dat maakte de bereidheid om nog veel te investeren in de besmettingsleer gering.

Horrorscenario

Dat optimisme kantelde aan het einde van de jaren zeventig. Op de eerste plaats staken infecties die uitgebannen leken weer de kop op. Zoals kinkhoest, nekkramp en tuberculose. Het bleek dat bacteriën die die ziektes veroorzaken op den duur resistent kunnen worden voor de antibiotica waarmee men ze te lijf gaat. Het is nodig steeds sterkere antibiotica in te zetten, totdat niks meer helpt, aldus het niet geheel onwerkelijke horrorscenario.

Ten tweede ontdekte men dat allerlei ziekten waarvan voorheen werd gedacht dat ze andere oorzaken hadden, wel degelijk met infecties samenhangen. "Was het twintig jaar geleden nog gebruikelijk dat iedere chirurg minstens één keer per week een maagoperatie verrichtte, inmiddels komt die ingreep nauwelijks meer voor", weet Verhoef.

Nóg invloedrijker was het feit dat allerlei nieuwe ziekten de kop opstaken die met infecties samenhangen. In 1976 werd de 'veteranenziekte' – een vorm van longontsteking – voor het eerst bij oudgedienden uit de Tweede Wereldoorlog ontdekt. Daar-

in bleek een tot dan toe onbekende bacterie een grote rol te spelen. En als donderslag bij heldere hemel dook in 1980-1981 opeens de virusziekte Aids op. Door die ontwikkelingen van de laatste twintig jaar is de besmettingsleer weer een discipline met een méér dan gemiddeld aanzien geworden.

Micro-organismen

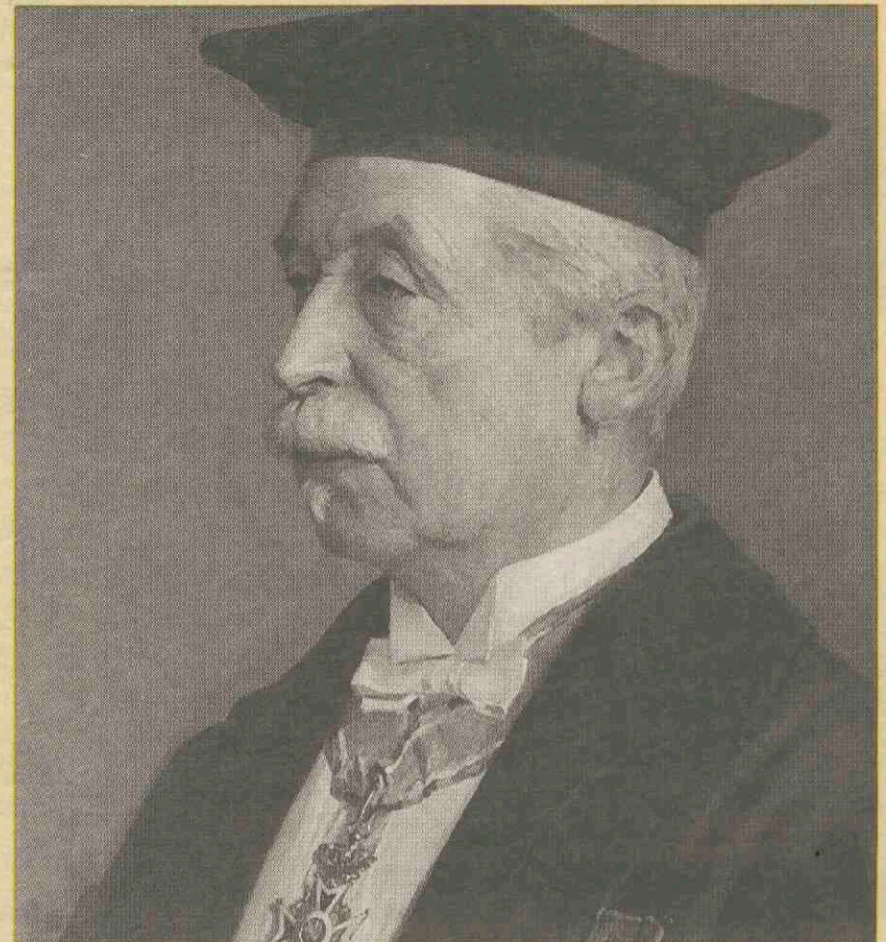
Verhoef: "Een bacterie is een micro-organisme dat in staat is zich zelfstandig te vermenigvuldigen en dat we kunnen zien als we het 1000 keer vergroten. Een virus daarentegen moet 100.000 keer vergroot worden wil je het waarnemen en het kan zich niet zelfstandig vermenigvuldigen, maar uitsluitend door gebruik te maken van eiwitten of enzymen. Een virus heeft dus altijd een gastheer nodig, een menselijke cel. Virussen zijn niet gevoelig voor antibiotica, dus de bestrijding van ziektes die ze veroorzaken – zoals Ebola, Aids of de Hongkong-griep – vormt een enorm probleem."

"Er is een grote angst voor virussen die de sprong van mens naar dier maken", vervolgt Verhoef. "Bij Aids en Ebola is dat waarschijnlijk ook het geval geweest. Het grootste gevaar doet zich voor in tropisch Afrika, waar met name apen dragers kunnen zijn." Volgens Verhoef vormt het toegenomen toerisme en zakenverkeer dan ook een zeker risico. "Meer dan eens worden bacteriën of virussen meegenomen uit het buitenland. Dan heb ik het niet alleen over tropisch Afrika, maar ook over Frankrijk, Spanje of Portugal."

Science fiction

Eén van de revolutionaire ontwikkelingen die de besmettingsleer de komende eeuw tegemoet kan zien is de mogelijkheid om – via informatietechnologie – precies te inventariseren welke micro-organismen waar ter wereld huizen.

Maar Verhoef verwacht méér: "Ik denk ook dat we veel sneller kunnen diagnosticeren. Nu zijn we nog vaak aangewezen op 'kweekjes', en die vragen veel tijd. En ten derde denk ik dat we met het ontwikkelen van nieuwe geneesmiddelen, nieuwe antibiotica, grote vorderingen kunnen maken." Wat dit laatste betreft wordt in Utrecht bijvoorbeeld het 'Genoom-project' uitgevoerd. "Tot nog toe moesten we eindeloos allerlei chemische middelen uitproberen, in de hoop dat met één ervan die bacterie te bestrijden zou zijn", licht Verhoef toe. "Nu richten we ons op genen die specifiek zijn voor een bacterie en die van nature niet in de mens voorkomen. Tegen dat specifieke gen, of tegen die gen-produkten, proberen we vervolgens middelen te ontwikkelen. Dat zou zelfs kunnen door het menselijk erfelijk materiaal DNA zó te manipuleren, dat het resistent wordt tegen het bacteriële gen. Dat klinkt als science fiction en er zal ook nog wel een jaartje of twintig mee gemoeid zijn, maar langs dat soort wegen is de farmaceutische industrie wél bezig."

Nobelprijswinnaar Christiaan Eijkman, hoogleraar te Utrecht geworden in 1898.

Christiaan Eijkman en de beri beri

Toen Christiaan Eijkman in 1885 in Berlijn verbleef om bij Robert Koch te studeren, ontmoette hij bij toeval de Utrechtse patholoog Pekelharing en neuroloog Winkler. Dat tweetal bereidde in opdracht van de Nederlandse regering een expeditie voor naar Nederlandsch Indië, waar de ziekte beri-beri veel voorkwam. Zij vroegen Eijkman mee te gaan, nadat deze had verteld in de kolonie te hebben gewerkt als legerarts. Het idee heerste toen nog dat het een infectieziekte was. Koch en Pasteur hadden in die dagen immers al talloze ziekten als infectie weten te definiëren, dus de algemene verwachting was dat vrijwel elke ziekte een infectie als basis zou hebben. De symptomen deden dat ook vermoeden: onder meer spierkrampen, spierverzwakking en een hartvergroting. En tenslotte leek er sprake van een epidemische verspreiding onder één specifieke groep – soldaten in dit geval. Pekelharing, Winkler en Eijkman moesten van de regering die bacterie zien te traceren. Na één jaar keerden de eerste twee geleerden terug naar Nederland; Eijkman zette het onderzoek alleen voort, nu niet als legerarts maar als directeur van het Laboratorium voor Pathologie en Bacteriologie – dat nog steeds bestaat als het

'Indonesian Institute for Molecular Biology'. Zijn zoektocht naar een bacterie vorderde echter niet zo. Op een gegeven moment brak er een soort beri-beri uit onder de kippen die als proefdieren in het laboratorium werden gehouden. Het infecteren met mogelijke bacteriën leverde echter niets op. Toch leek er sprake te zijn van een epidemie. Op een gegeven moment merkte een assistent van Eijkman op dat de dieren die ziek werden, ander voedsel hadden gekregen – gepelde rijst –, dan de dieren die gezond bleven. Allengs kwam Eijkman op het idee dat het vliesje om de rijst een rol zou kunnen spelen. Dat verklaarde wellicht ook de epidemische vormen van beri-beri in het leger: de soldaten kregen immers geen inlandse, ongepelde rijst te eten, maar geïmporteerde witte rijst. Beri-beri bleek geen infectieziekte te zijn, maar een vitamine-gebrek. Een experiment in opdracht van de Gezondheidsinspecteur in de 63 gevangenen van Nederlandsch Indië – waarbij alle gedetineerden ongepelde rijst kregen te eten – bevestigde het vermoeden: beri-beri was hier vervolgens totaal uitgebannen. De conclusie dat beri-beri met het voedingspatroon samenhangt, leverde Eijkman in 1929 de Nobelprijs op.

Vanaf 12 januari speelt 't Barre Land 'Dickicht' van Bertold Brecht.

Tegen theater als invuloefening

De groep

Afgestudeerden zoeken elkaar op

Een groep theaterwetenschappers verruilde het academische voor de praktijk. De spelers van 't Barre Land bouwen alles vanaf de grond samen op, uit liefde voor het stuk. Hun ster is rijzend, maar de basis blijft Utrecht.

VROUWKJE TUINMAN

Vijf studenten Theaterwetenschap studeerden in 1990 af. Voordat de groep voorgoed uit elkaar zou vallen, wilden ze nog één voorstelling maken. Czeslaw de Wijs, vanaf het begin aanwezig: 'Alles op heel korte termijn, maar de voorstelling was een succes. Het jaar daarop speelden we het stuk op Festival a/d Werf. Zo ontstond het idee om elke zomervakantie in een korte periode op één locatie een voorstelling op te zetten. En dat is gebeurd.' In de loop van de tijd groeide 't Barre Land – een verwijzing naar hun eerste stuk Merlijn of 't Barre Land én naar Eliot's The Waste Land – uit tot een hecht elftal. Met af en toe een twaalfde lid. Spel, dramaturgie, regie, decorbouw en administratieve rompslomp: alles doen ze zelf. We spreken elkaar vlak voor afronding van het tweejaarlijkse The Waste Land: tien dagen opbouwen, elke avond verschillende stukken op de planken en weer afbouwen.

De acteurs ogen moe maar tevreden.

Czeslaw: 'In het begin van een productie zijn we nog wel rustig, later wordt het steeds drukker, zijn we steeds meer bij elkaar, tot we uiteindelijk voortdurend hier zijn. Het is absurd: geen vrije tijd meer, alleen elkaar nog zien.' Ellen Walraven: 'Soms is het hier net het Snurkhuis. Maar wat is er fijner: met je beste vrienden spelen, eten, slapen en dat zonder op elkaars lip te zitten.'

't Barre Land begon met klassiek repertoire. Czeslaw: 'En maar bewerken, discussiëren, plakken en knippen, heel vrij. Op een gegeven moment merkten we dat we, hoe antiek het stuk ook, allemaal eerstelingen van auteurs speelden. Dat heeft ons mede op het idee gebracht ook moderne dingen te gaan spelen, en opdrachtstukken. En het rare is, van tevoren weten we nooit wat we willen, en dan ineens komt alles op ons af.' Momenteel speelt 't Barre Land twee à drie reisvoorstellingen per jaar, en organiseert het daarnaast het tweejaarlijkse festival The Waste Land. Sanneke van Hassel: 'Door onze intensieve manier van werken – we maken alle fases van de productie gezamenlijk door – zijn we momenteel fulltime bezig. We zitten in een groeiperiode: we professionaliseren en zijn voortdurend aan het regelen.' En dingen aan het doen waaraan de gemiddelde acteur zich niet waagt. De thuisbasis van het gezelschap is de voormalige Snijzaal van de faculteit Diergeneeskunde, achter het vroegere Universiteitsmuseum aan de Biltstraat. Er wordt intensief getimmerd, met licht gesjouwd en gekookt voor alle collega's. Ellen, die de productie deed van de eerste voorstelling en nooit meer wegging:

'We doen veel ambachtelijk werk. Het is een leefgemeenschap, maar niet zo dat we de hele dag gezapig vanuit de kussens liggen te filosoferen. Iedereen heeft zijn taken en zo creëren we ruimte voor elkaar.'

Utrecht blijft basis 't Barre Land

Invuloefening

Nieuwe voorstellingen ontstaan als vanzelf. Ellen: 'Een klein groepje neemt het voortouw. Met de hele ploeg bediscussiëren we het stuk, en vervolgens gaan we aan de slag.' Sanneke: 'We hakken de dingen in stukjes, verdelen de taken en koppelen vervolgens steeds terug. Met als gevolg dat iedereen het stuk heel goed kent.' Ellen: 'Aan het begin werken we zeer oneconomisch, tijdsintensief. Maar het idee over het stuk groeit op die manier wel meteen bij iedereen. Zo winnen we aan het einde de tijd terug die we aan het begin verloren hebben.' Een hiërarchie is er niet. Ellen: 'Alles wordt uit liefde voor het stuk geboren. Zo ook de rolverdeling. Wie geen rol heeft vervult een andere taak.' Czeslaw vult aan: 'Als iemand zich niet thuis voelt in een stuk gaan we praten. Een pleidooi houden waarom het stuk tóch gespeeld moet worden. Dat is ook goed voor je eigen motivatie. Echt grote problemen hebben we nooit gehad, trouwens.'

Meer dan de helft van de Barre Land-spelers

studeerde Theaterwetenschap. Meestal met de afstudeerrichting Dramaturgie. Ellen: 'Het probleem met die specialisatie is dat hij enerzijds gehuisvest is in een academische opleiding, maar anderzijds praktijk veronderstelt. In het lesprogramma doe je die praktijk niet op. Integendeel. Toen ik na mijn studie ging werken, bleek dat vooral omscholen in te houden.' De ex-studenten vertellen slechts een magere repertoirekennis aan hun studie te hebben overgehouden. Sanneke: 'Er switchen niet voor niets zoveel mensen tussen de toneelschool en Theaterwetenschap. Zelf miste ik vooral de focus op taal. Taal is verschrikkelijk belangrijk voor een dramaturg. Stukken woord voor woord lezen en interpreteren, dat heb ik later pas geleerd.'

In de tijd dat de Barre Landers studeerden werd het universiteitstheater Studio-T opgericht. Czeslaw: 'We konden relatief veel experimenteren.' Ellen: 'Wat je leert in een studie als Theaterwetenschap is je organiseren en binden aan mensen. Je netwerkt, maakt samen dingen, sluit je niet op. Je had als student in onze tijd nog veel vrijheid. Je kon je loswurmen van concepten van docenten. Durven loslaten, dat vind ik belangrijk. Zelf leren kijken, leren reageren, dan pas ontstaat er iets nieuws. Anders wordt theater een invuloefening.' Sanneke: 'Zeker tegenwoordig is daar haast geen tijd voor. De eerste jaren van je studie neem je vooral kennis op, en daarna is er nauwelijks ruimte voor eigen meningsvorming, voor het echt in je vak groeien. Terwijl dat zo belangrijk is.' De acteurs kijken met plezier terug op hun afstudeerperiode. Ellen: 'Je duikt in iets waarvan je houdt en wat je mooi vindt. De afstudeerscriptie was voor ons een soort intentieverklaring: dit vinden we mooi, hiermee willen we verder.'

In de loop van de jaren is een eigen besef van theatermaken gegroeid. Ellen: 'We gaan bewust met ons vak om en vragen bij alles naar het waarom. Nemen méér verantwoordelijkheid dan alleen het spel. Ons acteren is wat afstandelijker, demonstrerender geworden. We doen niet alleen wat voor de hand ligt, maar realiseren ons voortdurend ook andere opties. Zowel tijdens repetities als voorstellingen. Ook werken we wel eens met "buitenstaanders" in de regie. Het is heel goed dat af en toe iemand de eigen taal die wij hebben opgebouwd ter discussie stelt.' En dat gebeurde tot voor kort ook in de activiteiten die de spelers naast 't Barre Land ontplooiën. Jacob Derwig schitterde vorig seizoen bij de Trust in Hamlet, andere leden werkten onder andere bij De Tijd, het Nationale Toneel en FAct. Hun ster is stijgende, maar de basis blijft in Utrecht. Momenteel werkt het gezelschap fulltime samen en is alleen Derwig 'extern'. Met als voorwaarde dat hij jaarlijks een productie bij 't Barre Land kan doen.

't Barre Land brengt vanaf 12 januari *Dickicht*, een vroeg stuk van Bertold Brecht. Eerst in Huis ald Werf, daarna door heel Nederland en België. Voor informatie: (030) 231 61 42.

'Gebruik van proefdieren blijft noodzakelijk kwaad'

Vakgenoten

Docent en afgestudeerde over elkaar, de opleiding en de arbeidsmarkt

In september kreeg Bert van Zutphen (57), hoogleraar proefdierkunde bij de faculteit diergeneeskunde, de Doerenkamp-Zbinden Award uitgereikt voor zijn jarenlange inzet voor het welzijn van proefdieren. Onder zijn hoede deed promovenda Heleen van de Weerd (31) een onderzoek naar het verbeteren van de huisvesting van muizen. 'Dierproeven moet je niet klakkeloos toepassen.'

LEONIE VAN DEN SCHOOR

Bert van Zutphen

Hij streeft al jaren naar een verantwoord gebruik van proefdieren. Daarbij predikt hij de drie v's: vervanging, vermindering en verfijning. 'Ik probeer jonge onderzoekers ervan te doordringen dat ze kritisch moeten zijn ten opzichte van dierexperimenteel onderzoek. Voordat ze proefdieren gebruiken, moeten ze zichzelf een aantal vragen stellen. Zijn de proefdieren echt nodig of is er een alternatieve methode mogelijk zoals celkweken of orgaankweken? Passen de proefdieren wel bij de vraagstelling? Welke ingrepen zijn echt nodig? Wat is het te verwachten ongerief? Kan het ook met minder proefdieren?'

Bert van Zutphen is een pionier op het gebied van de proefdierkunde. Toen hij in 1983 als hoogleraar werd benoemd, was het nog een maagdelijk vakgebied waarop hij zelf de weg kon uitstippelen. Proefdierkunde moest vooral zorgen voor een betere kwaliteit proefdieren, vonden velen destijds. Van Zutphen kon zich daar wel in vinden, maar koos daarnaast voor een kritische benadering. 'Wij zijn steeds sterker het accent gaan leggen op ethische aspecten en het welzijn van de proefdieren.' Xenotransplantatie, het kloneren van dieren, biotechnologische doorbraken, Van Zutphen vindt het een boeiende ontwikkeling die hij kritisch volgt. Want die experimenten kosten veel proefdieren, terwijl de winst voor de mensheid soms zeer marginaal of discutabel is. 'Ik ben geen verdediger van de dierproef, maar soms zijn ze echt nodig. We kunnen niet zonder proefdieren, want hoe zouden we dan nog nieuwe vaccins tegen aids of medicijnen voor een ziekte als Alzheimer kunnen ontwikkelen? Je krijgt dan een veel tragere vooruitgang van de wetenschap.'

Wat er zo fascinerend is aan proefdierkunde? Och, alles wat Bert van Zutphen zou gaan doen, zou hij waarschijnlijk binnen een maand fascinerend vinden. Want als je je ergens in verdiept, wordt het vanzelf interessant en boeiend – of dat nu diergeneeskunde of makelaardij is. 'Dat ik juist in de diergeneeskunde terecht kwam, heeft veel te maken met mijn opvoeding. Mijn grootvader was een bioloog in de ware zin des woords. Hij kende elk dier en elk plantje. Daar liet hij ons van meegenieten, soms tot vervelens toe.'

Het kleine clubje medewerkers groeide in de loop der jaren uit tot een van de negen hoofdafdelingen van diergeneeskunde. Bert van Zutphen heeft het gevoel steeds meer waardering te krijgen. 'We hebben een cursus proefdierkunde ontwikkeld die aan alle studenten in het bio-medische veld wordt gegeven. Het standaardboek dat erbij hoort is inmiddels vertaald in het Duits, Engels, Spaans en Italiaans. Daarnaast komen er studenten uit meer dan twintig landen af op de internationale cursus proefdierkunde.' De Doerenkamp-Zbinden Foundation uit Zwitserland beloonde hem in september met een prijs van dertigduizend gulden. De internationale award is in tien jaar tijd pas drie keer uitgereikt. 'Van Zutphen has always pursued the idea of animal protection by improving the quality of research', vermeldt het juryrapport. 'Ik vond het heel fijn', zegt Van Zutphen bescheiden. Van het geld is een nieuw fonds opgericht, waaruit aio's en studenten kunnen putten voor congresbezoek of onderzoek. 'Zolang het maar iets met het welzijn van proefdieren te maken heeft.'

Heleen van de Weerd

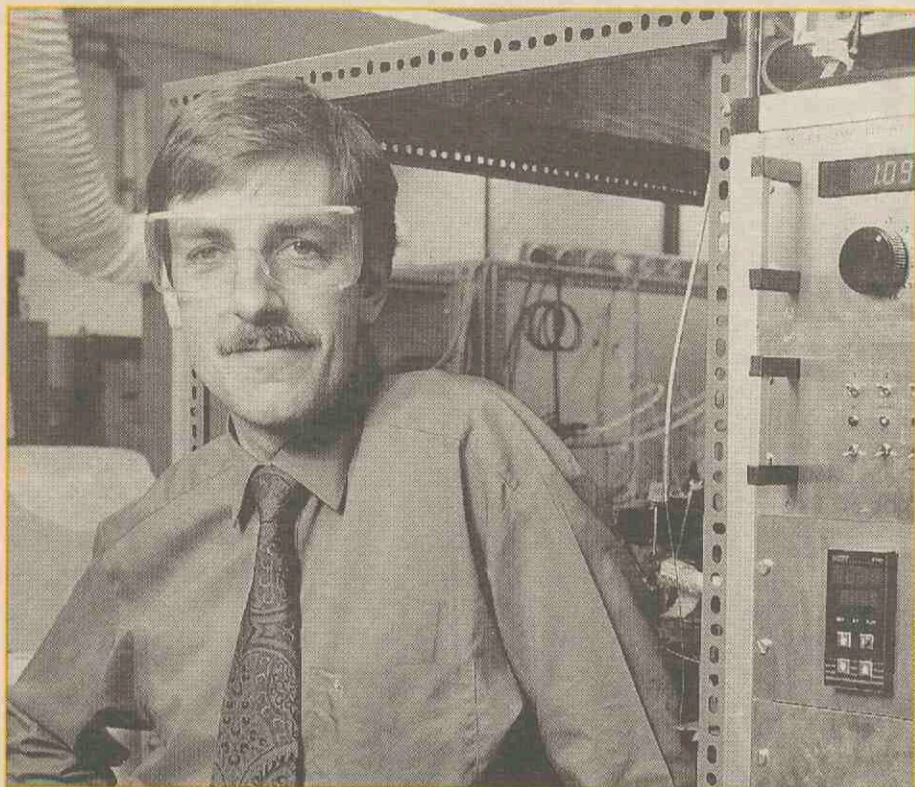
Ze heeft altijd al een sterke 'drive' gehad om iets met dieren te doen. Als kind richtte ze samen met een stel vriendinnen een natuurbeschermingsclubje op. 'We gingen op zoek naar beestjes, keken in struiken, dat soort dingen.' Ook nu nog is ze sterk begaan met het lot van dieren. Ze eet geen vlees, probeert bewust te leven. 'Ik zal bijvoorbeeld nooit op een donsveren kussen slapen. Als je een keer hebt gezien hoe die veren geplukt worden, dat is echt dierenmishandeling.' Dat ze dierenarts zou worden lag voor de hand, maar toen ze hoorde dat je dan meer met de baasjes dan de dieren zelf te maken hebt, liet ze die droom toch maar varen. Het werd biologie in Wageningen. Via een cursus proefdierkunde kwam ze uiteindelijk in Utrecht terecht. 'Dat vond ik meteen hartstikke leuk.' Ze slaat er even de boeken op na. In 1997 zijn er in Nederland 700.000 proefdieren gebruikt, driekwart daarvan waren ratten en muizen. Heleen zet zich in voor de leef-

Bert van Zutphen en Heleen van de Weerd: vakgenoten in de diergeneeskunde.

omstandigheden van die proefdieren. 'Om de testresultaten van een dierproef zo weinig mogelijk te beïnvloeden, zitten proefdieren in een standaardkooi. Dat is een plastic bak met zaagsel, wat voer en water. Die lijkt dus helemaal niet op een natuurlijke omgeving. Een muis maakt bijvoorbeeld graag een holletje als hij gaat slapen.' Heleen onderzocht hoe je het de proefmuizen beter naar de zin kunt maken in hun kale huisvesting. Ze testte allerlei nestkastjes en nestmaterialen zoals houtwol, papiersnippen en grof zaagsel. De muizen hadden een duidelijk voorkeur voor papieren tissues. 'Die kunnen ze zelf scheuren, het houdt hen een beetje bezig. Zo kunnen ze hun holletje op orde brengen, net zoals in de natuur.' Heleens proefschrijfresultaat uiteindelijk in een richtlijn van het ministerie: bij de huisvesting van proefdieren is nestmateriaal voortaan verplicht. 'Leuk dat het onderzoek zo snel een praktische toepassing heeft gekregen.' Inmiddels werkt ze alweer bijna anderhalf jaar voor het NCA, het nationaal centrum alternatieven voor dierproeven. 'Een kantoorbaan.' Veel liever zou ze verder zijn gegaan met haar onderzoek, er liggen immers nog zo veel vragen. Maar een maandenlange zoektocht naar financiering

voor verlenging van het onderzoek leverde – behalve een frustrerend gevoel – niks op. 'De mogelijkheden voor post-doc onderzoek zijn minimaal. Dat is tegenwoordig de situatie op de universiteit: aio's worden met bosjes binnengesleept, ze produceren grote hoeveelheden wetenschappelijke artikelen en na hun promotie krijgen ze een schop onder hun kont. Dat is zonde, je verliest er allerlei expertise mee. Bovendien is het stom, want zo krijg je nooit continuïteit in je onderzoekslijn. Wat dat betreft ben ik zeer teleurgesteld in de universiteit. Iedereen heeft de mond vol van het welzijn van proefdieren, maar als dat moet worden vertaald in financiering van onderzoek geven ze niet thuis.' Ze had er moeite mee om proefdieren te gebruiken voor haar eigen onderzoek. Ze zou ook nooit invasief onderzoek kunnen doen, waarbij de proefdieren bijvoorbeeld ziektekiemen krijgen ingespoten. 'Diep in mijn hart ben ik tegen dierproeven. Maar je kunt het niet van de ene op de andere dag afschaffen, dan zou je opeens met een enorm medisch probleem zitten. Sommige mensen zeggen dat het nooit mogelijk zal zijn om het proefdiergebruik helemaal uit te bannen, maar ik hoop wel dat het ooit een keer gebeurt.'

Krijn de Jong:
'Geen bedrijfje spelen'

Krijn de Jong,
hoogleraar chemie

Prof. dr ir. Krijn de Jong volgde anderhalf jaar geleden zijn leermeester, de anorganisch chemicus J. Geus, op als hoogleraar in Utrecht. Daarvoor werkte hij op het Amsterdamse researchlaboratorium van Shell. „De universiteit is een vrijevochten gemeenschap met veel vrijheid om te handelen. Ze is vitaal, met elke vijf jaar een totaal nieuwe populatie studenten die je dynamisch houdt”, constateert De Jong. „Van oorsprong waren universiteiten multidimensionale gemeenschappen. Maar ik bespeur dat ze de neiging hebben meer ééndimensionaal te worden. In navolging van het bedrijfsleven, dat geplaagd wordt door het economisme. Vroeger hadden ook bedrijven meer assen: een financiële, een technologische, een maatschappelijke as. Nu domineert nogal eens de as 'winst en groei'. Bedrijven worden beoordeeld op winst, de *return on investment*. Dat ligt niet aan de mensen die er werken. Herkströter van Shell is niet slechter dan Veldhuis van de Universiteit Utrecht. Het zijn heel gewone mensen met een gezin en een hond. Het ligt aan ons, de samenleving. Aan het flitskapitaal, dat de ene keer in Zuid-Afrika en de volgende keer in Colombia wordt ingezet. Als de winsten zijn behaald, wordt het kapitaal teruggetrokken en stort de zaak in.” Universiteiten moeten die trend compenseren, vindt De Jong. „De kracht van de universiteiten ligt erin te voorkomen dat ze ééndimensionaal worden. Maar aan de Universiteit Utrecht bespeur ik tendensen die

lijken op het imiteren van het bedrijfsleven.” Het 'exploiteren van kennis' als strategie bevalt De Jong niet. „Je moet de maatschappij niet nadoen, maar de maatschappij moet jou nadoen”, is De Jongs principiële bezwaar. Daarnaast zou het exploiteren van kennis betekenen dat de universiteit 'bedrijfje gaat spelen'. De Jong: „Dat kan ze niet. Shell heeft een omzet van 350 miljard per jaar, de Universiteit Utrecht nog geen miljard. Wij kunnen, voor het management, nooit dezelfde mensen in huis halen als Shell. Wij hoeven ook niet goed te zijn in het genereren van geld, maar wel in het opleiden van mensen! We moeten oppassen dat we goed geleide universiteiten niet veranderen in slecht geleide bedrijven.” De Jong beschouwt het imiteren van bedrijven voor wat de besturing betreft een heilloze weg. „Bedrijven zijn gedefragmenteerd – in kleinere eenheden opgedeeld. Vanuit de gedachte dat kleinere eenheden die zelf verantwoordelijk zijn voor hun investeringen, efficiënter werken. Dat wil de Utrechtse universiteit nu ook gaan doen. Maar het bedrijfsleven komt juist terug van die fragmentatie, omdat blijkt dat uitbesteding en decentraliseren leiden tot sub-optimaliseren.” De Jong vindt dat er binnen onze maatschappij veel te veel gemanaged wordt en er te weinig leiderschap is. „Management gaat over structuren en leiderschap over mensen. Een goede leider werkt primair met mensen en durft ze ook te corrigeren. Ik lees allerlei rapporten en adviezen, maar waar zijn de mensen? Raadgeven en raad-vragen zijn heel wijs, maar *consultancies* zijn

Universiteit en m

Het thema markt en universiteit houdt de gemoederen flink bezig. Sinds de opening van het academisch jaar begin september is het onderwerp niet meer weggeweest van de landelijke opiniepagina's. Veel universitaire bestuurders hielden hun gehoor bij die gelegenheid voor dat een inniger band met het bedrijfsleven onafwendbaar is. Ook in Utrecht stond het thema centraal in de toespraken van college-voorzitter Veldhuis en rector magnificus Voorma. De laatste pleitte voor een sterkere binding van het Utrechtse onderwijs en onderzoek met belangrijke maatschappelijke vraagstukken. 'De universiteit zal behalve klassiek ook ondernemend moeten zijn. Dat betekent niet alleen het vergroten van de inkomstenportefeuille, maar ook meer oog hebben voor maatschappelijke problemen en zicht houden op de toepassing van eigen fundamentele kennis.' Hoe oordelen drie Utrechtse alumni over de valkuilen en verleidingen van de markt?

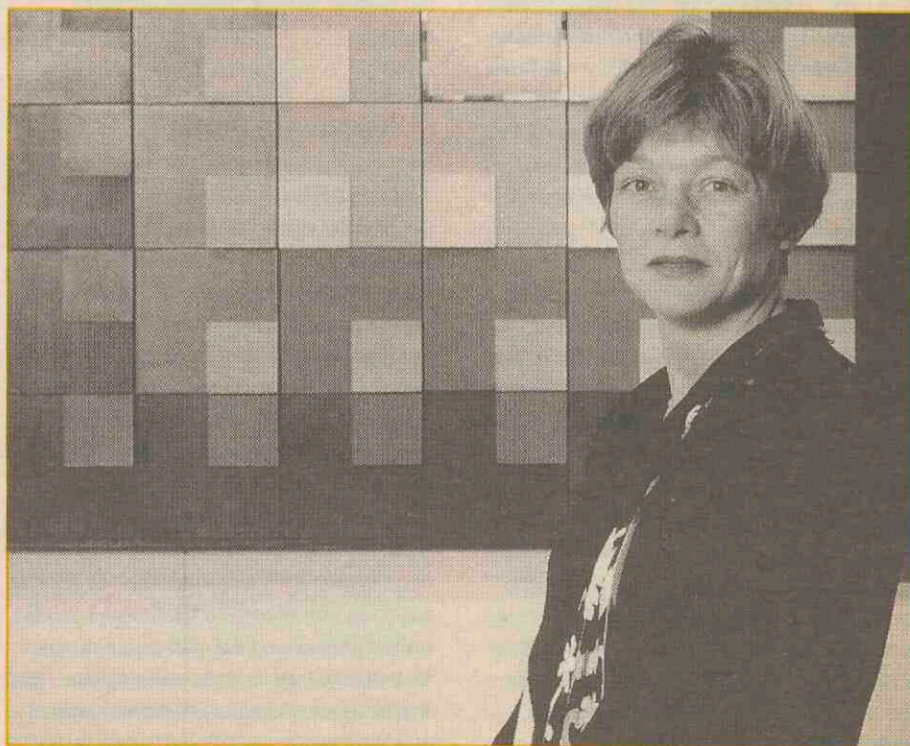
MAARTEN EVENBLIJ

een dekmantel voor slecht leiderschap. Ik zie de directeuren en de colleges van bestuur weinig. Waarom komen ze niet een keer langs? Het enige bedrijfsmatige waar ik wat in zie is dat je de hoogleraren als kleine zelfstandigen laat opereren. Als het niet goed gaat, komt dat wel in de sectie naar boven en als ze de tent niet goed runnen, spreek je ze daar op aan!” De Jong vindt dat de universiteit als taak heeft om de basisinfrastructuur voor onderzoek goed te verzorgen: salaris voor de staf, de technici („die zijn goud waard”), voor gas, licht en water en NWO voor de zware wetenschappelijke infrastructuur. De derde geldstroom komt vanzelf wel als je goed bent. „Je moet zo goed zijn dat bedrijven het een voorrecht vinden om met je te werken. Dat heeft ook met de maatschappij te maken. Ik begrijp die discussies over maatschappelijke relevantie niet. Dat is een non-

discussie. Naast wetenschapper ben je toch vader, vriend, bestuurslid van een school? Echt goed onderzoek is altijd maatschappelijk relevant.” Samenwerken met bedrijven doet De Jong alleen als hij er inhoudelijk iets aan heeft. „Ik heb geen relatie met een bedrijf, maar met de onderzoekers. Ik kies voor het bedrijf met de beste mensen, niet voor dat met het meeste geld.”

Frida van den Maagdenberg,
directeur VSNU

Drs. Frida van den Maagdenberg heeft zich als directeur van de VSNU, de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, al nadrukkelijk gemengd in de landelijke discussie over markt en universiteit. In 1985 studeerde ze af bij de inmiddels opgeheven Utrechtse vakgroep Slavische Talen.

Frida van den Maagdenberg:

'Luisteren naar de samenleving'

markt

Ze verbaast zich over de felheid van de huidige discussie. „Het gaat in feite om 150 miljoen gulden per jaar die vanuit het bedrijfsleven beschikbaar komen voor universitair onderzoek. Slechts ongeveer vier procent van het totale onderzoeksbudget van 3,5 miljard. Dus het verbaast me dat sommigen schrijven dat de universiteiten zich al aan het bedrijfsleven hebben overgeleverd. Men verwacht de markt met het bedrijfsleven. De totale derde geldstroom is veel groter, ongeveer 750 miljoen, daar vallen ook fondsen van de Europese Unie en collectebusfondsen als het KWF en het Astmafonds onder.”

Van den Maagdenberg ontkent niet dat de discussie belangrijk is, al was het alleen maar omdat de universiteiten het zelf als een probleem beschouwen dat de overheid steeds minder bereid is om bij te dragen aan het fundamenteel onderzoek. Van den Maagdenberg: „Universiteiten leiden op tot de samenleving en horen daar middenin te staan. Ze moeten luisteren naar de vragen uit de maatschappij en zelf bepalen wat ze daarmee doen. Het is belangrijk wie de regie daarbij heeft. Op het moment dat er geld aan te pas komt, moet je als universiteit nadenken of een bepaald soort onderzoek wel bij je past. Als universiteiten – vanwege het geld – zouden doen wat ze niet willen, zijn ze verkeerd bezig.”

Van den Maagdenberg constateert dat dat nu nog niet aan de hand is, want nog steeds blaast Nederland internationaal z'n partijtje mee. Na de Verenigde Staten en Zwitserland staat Nederland nummer drie wat z'n invloed op het internationale wetenschappelijk onderzoek betreft, ook al gaat het daarbij natuurlijk om onderzoek uit het verleden. „En ook de Nederlandse universiteiten zijn gemiddeld beter dan die in de Verenigde Staten”, benadrukt de VSNU-directeur. „De universiteiten willen niet zonnodig naar het bedrijfsleven hollen. De boodschap van een aantal diesredes was veel eerder: als de overheid ons niet meer wil betalen, zoeken we andere bronnen – en die hoeven niet per se uit het bedrijfsleven te komen. Maar, regering, geef ons daar dan ook de ruimte voor!”

Van den Maagdenberg weet dat de universitaire wereld de afgelopen vijftien jaar enorm veranderd is, onder meer door de komst van visitatiecommissies. „Als je teveel onderzoek doet dat de wetenschappelijke standaard niet haalt, word je nu openlijk aan de schandpaal genageld. Als de universiteiten hun fundamenteel onderzoek te veel uit het oog verliezen, is dat slecht voor Nederland. Er zijn instrumenten voor om dat te meten. Dat we nu nog nummer drie in de wetenschap zijn, betekent echter niet dat we niet waakzaam moeten zijn. Want er zijn nieuwe bezuinigingen aangekondigd en het aantal studenten neemt toe. Bovendien is de arbeidsmarktpositie van de universiteiten slecht omdat bedrijven veel meer salaris bieden. Onder die druk is het verleidelijk

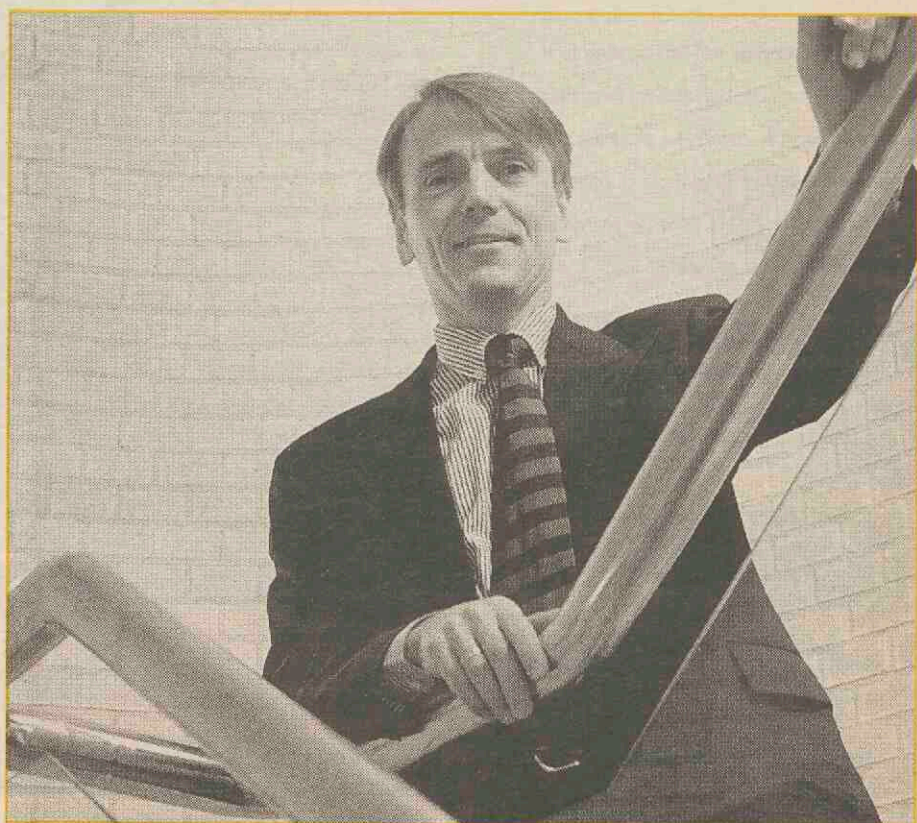
om te zeggen: laten we maar gauw ergens anders geld vinden.”

Ook Van den Maagdenberg onderschrijft de stelling dat het niet aangaat om ten behoeve van de industrie allerlei uithangborden aan de universitaire gevel te bevestigen, maar vooral te zorgen voor een hoog niveau van onderzoek. „Een voorwaarde voor het verkrijgen van geld uit het bedrijfsleven is dat je academisch goed bent”, zegt ze. „In tijden van bezuinigingen heb je daarvoor een sterk centraal bestuur nodig dat keuzen durft te maken. De Universiteit Utrecht heeft al jaren een bewuste stimulering van speerpunten, daarom doet ze het nu goed bij de selectie van topinstituten. De nieuwe minister van Onderwijs en Wetenschap, een vertegenwoordiger van de partij die zich sterk maakt voor een terugtrekkende overheid, zal waarschijnlijk neigen naar het geven van meer autonomie aan de instellingen.”

Willem van Oort,
directeur Licentec

Dit jaar viert Licentec z'n vierde lustrum. Het Utrechtse adviesbureau bemiddelt tussen onderzoekers en bedrijfsleven om kennis te gelde te maken en de rechten van de uitvinder te beschermen. Licentec telt inmiddels tien werknemers. Directeur dr. Willem van Oort is gepromoveerd bij scheikunde en was tot 1978 werkzaam bij de Utrechtse subfaculteit farmacie. „Voor de Universiteit Utrecht heb ik veel klussen gedaan, maar er waren aanvankelijk maar weinig initiatieven die de markt gehaald hebben. De *Octopus* van cardioloog Kees Borst, waarmee aan het kloppend hart geopereerd kan worden, is het eerste doorslaande succes. In feite voert de Utrechtse universiteit pas een jaar of vier actief beleid. Je moet je realiseren dat het je de eerste vijf jaar alleen maar geld kost.”

Met de stelling dat universiteiten meer de markt op moeten gaan is Van Oort het „redelijk oneens”, ook al moet hij ervan eten. „Je moet wel luisteren naar bedrijven, maar vooral jezelf blijven”, adviseert hij de universitaire gemeenschap. „Grote bedrijven maakt het niet uit waar ze hun technologische kennis vandaan halen. In New Delhi of Rusland is deze veel goedkoper, het duurt er alleen langer voor er resultaten zijn. Groot Brittannië had tot voor kort afbraakprijzen en Madrid nog steeds. Nederland is gewoon duur en daarom moet je extra goed zijn als onderzoeker. Verbanden met het bedrijfsleven zijn meestal tijdelijk, vaak een jaar of drie, dan *shoppen* ze weer verder. Je moet dus je eerste geldstroom en de inkomsten via NWO en STW op peil houden, anders droog je op. Dat blijkt ook in de praktijk: de Nederlandse hoogleraren die mondiaal goed scoren bij bedrijven, scoren ook goed in de wetenschappelijke beoordelingen van de VSNU. Het is niet zo simpel

Willem van Oort:

‘Universiteit moet zichzelf blijven’

dat je jas maar naar de industrie moet laten hangen. Word hartstikke goed in de eerste en tweede geldstroom en kijk dan hoe je die kennis kunt exploiteren in de derde geldstroom. Als je goed bent komt de industrie wel naar jou toe.”

Van Oort waarschuwt tegen het hanteren van afbraakprijzen. „Bij TNO kost een postdoc 350.000 gulden per jaar, inclusief alle *overhead*. Als een universiteit een postdoc voor 100.000 gulden aanbiedt, betekent dit dat de eerste geldstroom de derde geldstroom sponsort. Uiteindelijk word je daar arm van. Want hoe meer van dit soort derde geldstroomonderzoek je hebt, hoe duurder je wordt. Vijf mensen van de twintig die je al hebt uit de markt halen, kan best. Maar 35 op de tien absoluut niet. Dan gaat het uiteindelijk mis.”

Omdat de Nederlandse universitaire onderzoekers het van de kwaliteit van hun kennis moeten hebben en niet van hun scherpe prijzen, adviseert Van Oort ze om zich bij hun *core business* te houden, zoals dat in het bedrijfsleven heet. „Ik ken bijna geen hoogleraar die ‘nee’ zegt als ie eigenlijk te veel sprongen moet maken om een bedrijfsopdracht uit te voeren. Je moet wel luisteren, maar ook ‘nee’ durven zeggen. In feite moet je zeggen: hou die klusjes van tienduizend gulden maar. Tenzij ze tot doel hebben een relatie op te bouwen.” Van Oort benadrukt dat bedrijven behoefte hebben aan nieuwsgierigheid en creativiteit op de universiteiten, niet aan uitvoerders van door de industrie aangedragen projecten. „Doe je dat uitzoekwerk wel,

dan moet je er schofterig veel geld voor vragen”, vindt Van Oort.

Dat bedrijven inspraak zouden moeten krijgen in een studierichting of er zelfs voor gaan betalen, gaat Van Oort veel te ver. „Wat hebben bedrijven er voor verstand van? Als ze vinden dat de universiteit de verkeerde keuzen maakt, moeten ze maar een fonds oprichten. Ik vind dat dat aardig opgelost is met de ‘topinstituten’. Daar heeft, met geld van bedrijven en Economische Zaken, de industrie iets te zeggen over de grote lijn van het onderzoek”.

AZU wil minder 'gewone' patiënten

De dure faciliteiten van het Academisch Ziekenhuis Utrecht worden nu te weinig gebruikt voor de complexe gevallen waarvoor ze zijn bedoeld. In de toekomst komt er daarom minder plaats voor patiënten met eenvoudige aandoeningen.

Dit is slechts een van de opmerkelijke voorstellen uit de nota 'Vernieuwing als opdracht', van de Raad van Bestuur van het

Universitair Medisch Centrum. Daarnaast stelt het bestuur dat het UMC – dit jaar voor de tweede maal door Elsevier uitgeroepen tot beste ziekenhuis van Nederland – zowel op zorg- als op onderwijsgebied blijvend bij de landelijke top drie moet gaan behoren. Het UMC maakt duidelijk grote waarde te hechten aan kwalitatief hoogwaardig onderzoek: het medisch onderzoek dient straks minimaal 4,5 te scoren op de landelijk gehanteerde '1 tot 5' schaal; er komen eigen pioniersplaatsen voor veelbelovende

jonge onderzoekers, een jaarlijkse subsidiecompetitie en plaatsen voor gastonderzoekers. En gebrek aan kwaliteit zal direct gevolg hebben voor de voortzetting van het onderzoek.

Ook op onderwijsgebied wil de Raad van Bestuur nieuwe wegen inslaan. In plaats van de huidige optelsom van arts- en specialisatopleiding moet er in de toekomst één geïntegreerde opleiding komen tot medisch specialist, die bovendien veel korter gaat duren. Verder komt er naast de 'traditionele' artsenopleiding een waaier aan afstudeerrichtingen, bijvoorbeeld wetenschapsjournalistiek. Tot slot moet de terugkeer van tandheelkunde naar Utrecht worden gestimuleerd.

Om alle veranderingen mogelijk te maken moeten volgens het bestuur ziekenhuis en

faculteit samensmelten tot één organisatie met één huisstijl, die voor alle personeel als werkgever zal optreden. Dat betekent dat facultaire medewerkers in de toekomst van de universiteit naar het UMC zullen overstappen.

De nota moet dienen als grondslag voor de discussie die in ziekenhuis en faculteit gaat plaatsvinden. En wel op korte termijn. Als het aan het bestuur ligt worden missie en strategie van het UMC nog in 1998 vastgesteld en start in 1999 de invoering van de voorstellen.

De Utrechtse stelling

Stellingen uit recente proefschriften

Zolang Albert Heijn in dit new age-tijdperk geen 'dolfijnvrije' tonijn verkoopt, laat dit bedrijf niet alleen een commercieel succes onberoerd, maar verkanselt het ook een spiritueel ideaal.

Anje Brouwer, rechtsgeleerdheid

Uit de opmerking van Sherlock Holmes 'It's a capital mistake to theorize before you have all the evidence' volgt dat sterrenkundigen slechte detectives zijn.

Nick Schutgens, sterrenkunde

Ongewenste kinderloosheid is een van de grote taboes van deze tijd. Dit taboe is een weerspiegeling van het overheersende gevoel van 'maakbaarheid' in onze samenleving.

Vincent van Schaik, geneeskunde

The trouble with the rat race is that even if you win, you're still a rat.

Monique de Sain, geneeskunde

In Nederland lijkt het areaal natuurgebieden omgekeerd evenredig met het aantal onderzoekers dat er rondloopt.

Doesjka Ertsen, ruimtelijke wetenschappen

De grootste wreedheden tegen de mensheid zijn in naam van het geloof verricht. Het lijkt daarom verstandig niet te geloven.

Wil Landman, diergeneeskunde

It giet de boeren mei wjukkelbunders faaks foaral om de snippen.

Willem Woude, diergeneeskunde

Monica Lewinsky heeft het beste uit de president van de Verenigde Staten gehaald.

Rick Dijkhuizen, geneeskunde

Ter bestrijding van overgewicht is het maken van een rondreis door India zeker zo effectief als het volgen van een Montignac-dieet.

Lucien Duijn, geneeskunde

Een slimme meid maalt niet om campagnes van de overheid.

Ineke Klinge, letteren

Doordat de spelling van het Nederlands elitair en nodeloos ingewikkeld is, maken velen veel spelfouten, weinigen weinig en niemand geen.

Henk van der Weijden, sociale wetenschappen

Gezien het succes van de Viagra pil zou men geneigd moeten zijn niet meer dan tien procent van de in café's vertelde verhalen te geloven.

Kuo Sen Han, geneeskunde

Een essentiële overeenkomst tussen schilderijen en fysische theorieën is dat beide menselijke constructies zijn die iets uit de werkelijkheid voorstellen als iets anders.

Frederik Muller, natuurkunde

The surest sign that intelligent life exists elsewhere in the universe is that it has never tried to contact us.

Monique de Sain, geneeskunde

Een goed verhaal moet je niet laten bederven door de feiten.

Margriet Schneider, geneeskunde

De illusie van kennis is schadelijker dan onwetendheid.

Ad Stoffelen, natuurkunde

'Enquêtes hebben nauwelijks effect'

Vervolg van pagina 1

Joop Kessels, woordvoerder van de Universiteit Utrecht: "Ik zie de enquêtes als een signaal hoe studenten over hun eigen opleiding denken, wat ze positief of negatief vinden. Dat geeft handvaten ter verbetering." Kessels vindt dat er wel wat af te dingen is op de studenten-enquêtes: "Het zijn natuurlijk geen wékelijke vergelijkingen. Je vraagt een Citroenrijder hoe het is om in een Citroen te rijden, en een Renault-automobilist vraagt je hetzelfde over een Renault. Dat leg je naast elkaar, maar wat vergelijk je dan helemaal?"

De beste universiteit

Hoogleraren van dertig opleidingen kiezen de beste universiteit op hun vakgebied. Welke universiteit haalt de meeste eerste én tweede plaatsen? Tussen haakjes staat de rangorde als alleen de eerste plaatsen tellen.

Algemene universiteiten

1	Universiteit Utrecht	(1)
2	Rijksuniversiteit Leiden	(4)
3	Rijksuniversiteit Groningen	(3)
4	Universiteit Maastricht	(5)
5	Vrije Universiteit Amsterdam	(8)
6	Universiteit van Amsterdam	(6)
7	Katholieke Universiteit Brabant	(2)
8	Katholieke Universiteit Nijmegen	(7)
9	Erasmus Universiteit Rotterdam	(8)

Technische universiteiten

1	Universiteit Twente	(1)
2	Technische Universiteit Delft	(2)
3	Technische Universiteit Eindhoven	(3)

Data: Elsevier/IOWO

De verschillen die er uit komen zijn verder nogal klein. In de Keuzegids speelt het hele gebeuren zich af tussen een laagste score van 6,88 en een hoogste van 7,32. Het is de vraag of je kwaliteit tot op twee cijfers achter de komma kunt vergelijken. Tenslotte: in veel gevallen gaat het om 'past-performance': klaagden de studenten scheidende op het moment van ondervraging nog over hun computer-faciliteiten, inmiddels hebben alle eerstejaars een laptop ter beschikking; dus die klacht is op het moment van het verschijnen van de gids niet meer steekhoudend."

Kessels is dan ook niet zo gelukkig met de 'ranking' (het maken van top en flop-lijstjes) die aan de enquêtes opgehangen wordt, maar als signaal voor de richting waarin onderwijsverbetering zich zou moeten bewegen, vindt hij de onderzoeken zinnig. "De universiteit is daar zelf, in de vorm van een 'Studentenmonitor' óók mee begonnen. We proberen studenten vrij secuur te volgen: waar komen ze vandaan, op welk moment maken ze een keuze voor een universiteit en een studie, wat is hun eindexamenpakket, welke vakken volgen ze hier, hoe verloopt hun studie, welke resultaten behalen ze, in hoeveel tijd...? Op basis van die gegevens gaan we onder bepaalde groepen een kwalitatief onderzoek verrichten. Op die manier krijgen we een heel goed beeld van studenten en hun wensen."

En verder: "Uit onderzoek blijkt dat de Elsevier-enquête, de Keuzegids en dergelijke onderzoeken tot nu toe nauwelijks een rol spelen in het keuzeproces van middelbare scholieren. Voorlichtingsdagen en meeloopdagen hebben op dat gebied een veel groter effect. En daar heeft de Universiteit Utrecht de afgelopen jaren gewoon in geïnvesteerd."

Armand Heijnen

Het dieptepunt is voorbij. Het imago van de leraar wordt langzaam beter, zegt Theo Wubbels, hoogleraar-directeur van het IVLOS. Dit interfacultaire instituut voor lerarenopleiding, onderwijsopleiding en studievaardigheden leidt afgestudeerden op tot docent. In 1986 had maar een handjevol studenten zin in een carrière in het voortgezet onderwijs, nu kan het Utrechtse instituut rekenen op een jaarlijkse toestroom van 160 cursisten.

MICHEL SLÜTTER

Het IVLOS en de lerarenproblematiek

Didactische vaardigheden komen altijd van pas

De duikeling van de achting voor de leraar is gekeerd. Theo Wubbels herinnert zich de woorden van collega-onderzoeker Leo Prick, die begin jaren tachtig schreef dat de leraar als een loser door het leven ging. 'Als je op een verjaardag achter je taart zat, kon je maar beter niet bekennen dat je leraar was.' Dit beeld behoort definitief tot het verleden, verzekert Wubbels. Met het verhogen van het salaris gaat volgens Wubbels ook de status van de leraar gestaag omhoog. 'Er zijn economische modellen die een verband leggen tussen de hoogte van het inkomen en de maatschappelijke status. Daaruit blijkt dat een verdere verhoging nog wel nodig is.' Ook al is het imago verbeterd; de problemen zijn nog niet voorbij. In de krant duiken telkens verhalen op over het zware bestaan van de leraar. Leraren moeten veel uren lesgeven aan veel leerlingen en tegelijkertijd talloos veel onderwijskundige vernieuwingen bijhouden. Liefst de helft van de leraren, opgeleid in het HBO, zou bij nader inzien niet meer voor het leraarsvak kiezen. Zo blijkt uit een recent onderzoek van de Universiteit van Amsterdam. Voor afgestudeerden van de universiteiten ligt dit percentage gunstiger, maar voor hen is de werkdruk te hoog. Een reden te meer voor jongeren om maar niet voor het onderwijs te kiezen.

Werkomstandigheden

Wubbels kent de klachten. 'Als je het beroep aantrekkelijk wilt maken voor jongeren is een goed salaris niet genoeg. Het werk moet gewoon leuk zijn, daarom is er vooral aandacht nodig voor de werkomstandigheden.'

Voor jonge docenten is het werk in het

begin bijzonder zwaar. Alle lessen zijn even nieuw voor de leraar als voor de leerlingen. Tot voor kort konden leraren rustig beginnen; de onderwijs carrière begon meestal met het invallen voor zwangere of zieke leraren. Het aantal uren liep daardoor niet snel op.

'Nu krijg je gelijk een volledige baan aangeboden. Maar ik vind dat een baan met 25 lesuren bijna altijd is af te raden. Sommige jonge docenten doen het wel, maar een complete aanstelling is toch te zwaar. Je bent veel tijd kwijt met inwerken. Je zou eigenlijk 18 uur moeten lesgeven. Je bent namelijk evenveel uren aan het werk als een ervaren leraar met 25 lesuren.' Hoewel scholen ruimte hebben voor beleid zullen er toch niet veel zijn die hun geld gebruiken om een jonge leraar volledig te betalen voor 18 uur les.

De overbelaste en overspannen leraar is een schrikbeeld, dat veel studenten hebben overgehouden aan hun middelbare schooltijd. Het IVLOS doet zijn best om dat beeld bij aspirant-leraren te doorbreken. Bij het instituut is men ervan overtuigd dat veel gevallen van overspannenheid voorkomen kunnen worden. Een leraar die zich opsluit in zijn werk, de deur dicht trekt en in het leslokaal heerst als een koning in zijn eigen koninkrijk loopt het risico in korte tijd op te branden.

Klas 3d

'Toen ik begon met lesgeven,' zegt letje Veldman, nu coördinator lerarenopleiding van het IVLOS, 'was het niet gebruikelijk om te praten over je problemen. Op mijn eerste school kwam ik diep zuchtend de lerarenkamer binnen en vertelde mijn collega's dat

klas 3d zo moeilijk was. Alle andere leraren reageerden verbaasd en zeiden dat ze juist geen enkel probleem met die klas hadden. Aan het eind van het jaar werd 3d opgesplitst en gaven ze allemaal toe dat de klas onhandelbaar was.'

'Wij leren de studenten om met hun collega's te praten over de problemen die ze tegenkomen. Het begint al tijdens de opleiding. Studenten gaan altijd in een groepje van drie naar een school. Eén staat voor de klas, de andere twee zitten erbij en bekijken hoe het lesgeven gaat. Na afloop bespreken ze de les'

Het voortgezet onderwijs zal de komende jaren een tekort kennen van 17.000 leraren. Wubbels: 'Er zijn nu al te weinig leraren. De scholen zullen hun best moeten doen

om het leraarschap aantrekkelijk te maken. Dat zal moeilijk worden; er is veel concurrentie. De afgestudeerden hebben de keus.' De Universiteit Utrecht probeert de komende jaren haar studenten al tijdens de universitaire opleiding het onderwijs in te lokken. 'Veel studies gaan de richting Communicatie en Educatie aanbieden. Binnen deze richting zijn veel varianten mogelijk. Bij een bètastudie kan dat inhouden dat je bijvoorbeeld wetenschapsjournalist, voorlichter of leraar wordt', zegt letje Veldman.

Ze hoopt dat Communicatie en Educatie hetzelfde effect heeft als de korte oriëntatiecursus op het beroep van leraar. Tijdens deze cursus leren studenten het een en ander over didactische vaardigheden en ze maken kennis met het lesgeven. 'Je ziet dat mensen die cursus kiezen met de gedachte: 'Didactische vaardigheden kunnen me altijd van pas komen, maar ik ben absoluut niet van plan leraar te worden.' Ze hebben ook niet de roeping om het onderwijs in te gaan, maar merken dat lesgeven goed bij hen past. Zo komen ze voor de klas terecht.'

Zie voor meer informatie over het IVLOS ook *Illustrerzake*, pagina 17

Perspectief is goed

Anton Bakker, leraar aardrijkskunde voor klas een tot en met vijf HAVO en VWO.

'De werkdruk is extreem zwaar. Zeker als je begint, dan mis je de routine. Zelfs een parttime-baan kost zoveel uren dat je kunt spreken van een volledige werkweek. Dit is mijn tweede jaar en ik geef twintig uur les. Zestien lessen geef ik voor het eerst, dus ik moet elke week zestien nieuwe praatjes voorbereiden. Ik ben elke avond bezig. Toch mag het beeld van de werkdruk niet overheersen. Het is een erg leuke baan, je werkt met jongeren, het is afwisselend. De beroepsperspectieven zijn goed. En je hebt lange vakanties.'

Gedoe over werkdruk

Nathalie Schutjens, geeft op een gymnasium aardrijkskunde aan klas een tot en met vier.

'Er is zoveel gedoe over die werkdruk. Maar docenten zijn niet de enigen met een zware baan. Het kan aan de school liggen, maar ook aan je manier van werken. Misschien ben je niet geschikt voor het vak. Ik moet zeggen dat ik op een hele fijne school werk, waar ik veel ruimte krijg om me te ontwikkelen. Ze willen me graag houden. Ik kan een loopbaanplanning opstellen en ik heb interessante taken naast het lesgeven.'

Berichten voor Illustrerzake kunt u vóór 27 januari 1999 sturen naar de redactie. Adres zie colofon, pagina 18.

Universiteitsfonds

Bijzondere leerstoelen

Twee bijzonder hoogleraren hielden in dit najaar hun oratie. **Professor dr. Titia Loenen**, benoemd op de leerstoel Juridische vrouwenstudies, sprak over de zorgethiek in het recht. Zij brak een lans voor de zorgethiek als alternatief voor de visie die het individu als persoon op zich beschouwt, wat het uitgangspunt is van de rechtenethiek. Zorgethiek, zo betoogde zij, plaatst het individu in relatie tot anderen. En voor die anderen heb je verantwoordelijkheid en zorg. De consequenties van deze visie in met name het familierecht, zijn evident. Zorg voor anderen is kenmerkend voor veel vrouwenlevens, maar zorgarbeid wordt slecht beschermd door de wet. In geval van een scheiding van een echtpaar dat op huwelijkse voorwaarden is getrouwd, blijft de zorgende partij - meestal de vrouw - met lege handen achter. Vanuit de zorgethiek gereedeneerd, komt dat anders te liggen en is een evenwichtiger uitkomst mogelijk. *De oratie van Titia Loenen is uitgegeven bij Gouda Quint en verkrijgbaar bij de boekhandel. Titel: 'Zorg als bron van vernieuwing. Beschouwing over gender en recht'.* Het veel bezongen Nederlandse poldermodel in internationale context was het onderwerp van de oratie van **professor dr. Maarten van Rossem**. Hij zette enige kanttekeningen bij de lof die ons land krijgt toegezwaaid wanneer het gaat om sanering van de verzorgingsstaat zonder de economische spankracht en de sociale cohesie te verliezen. Het kan verkeren, zo luidde zijn boodschap. Hoe enthousiast was de mondiale gemeenschap niet over het Japanse model, de Aziatische tijgers, en de Zweedse prestatie. En kijk nu eens. In een bij tijd en wijle hilarisch betoog schetste Van Rossem het korte geheugen van de media, de tijdelijkheid van beelden en de weinig steekhoudende argumentatie voor goede of slechte naam. Eigenlijk is er maar één maat die bewijsbaar iets zegt over het gemiddelde welzijn van een natie, en dat is de lengtemaat. En wat dat betreft

zitten we goed, aldus Van Rossem: wij Nederlanders zijn de langste mensen.

De oratie van Maarten Van Rossem, getiteld 'Het Nederlandse poldermodel in internationale context' is uitgegeven door de faculteit Letteren, en daar verkrijgbaar voor de prijs van f 7,50 (exclusief verzendkosten). Faculteit Letteren Universiteit Utrecht, Didi van Soeren, Kromme Nieuwegracht 46, 3512 HJ Utrecht, (030) 253 61 06.

Hoogleraren

Per 1 november 1998 zijn benoemd tot bijzonder hoogleraar: **prof. dr. L.P.H.M. Buskens** op de leerstoel 'Recht en Cultuur van de Islam' (faculteit Rechtsgeleerdheid), **prof. dr. J.A.M. Raaijmakers** en **prof. dr. A.W. Broekmans** op de leerstoel 'Pharmaceutical Technology Assessment' (faculteit Farmacie).

Bestuur

De Algemene Ledenvergadering heeft op 25 september jl. plaatsgevonden in een gezelschap van circa zestig aanwezigen. Jaarverslag 1997 en financieel verslag 1997 passeerden zonder problemen. Ook de benoeming van **prof. dr. J.F.G. Vliegthart** tot voorzitter van de VUUF werd met applaus bekrachtigd. VUUF en universiteit hebben de laatste jaren gezocht naar een intensivering van hun samenwerking, met name daar waar het gaat om de versterking van de band met alumni. Beide besturen hebben geconcludeerd dat nu zo langzamerhand het moment gekomen is waarop de concentratie van alumnitaken in één organisatie gestalte kan krijgen. De VUUF gaat deze functie vervullen. Het bestuur schetste de veranderende eisen die nu gesteld worden aan de VUUF. In de functie als universiteitsbrede alumniorganisatie, wordt de VUUF geacht te werken voor alle alumni. Een verenigingsstructuur is daarvoor minder geëigend, meent het bestuur. Een stichtingsstructuur past beter bij de doelstelling van het Universiteitsfonds (groei en bloei van de Universiteit Utrecht).

Zaterdag 27 maart

Universiteitsdag voor alle afgestudeerden van de Universiteit

Een spraakmakende lezing en een uitgebreide lunch in het Educatorium, boeiende middagprogramma's bij faculteiten, optredens van studentenbands bij studentenverenigingen en natuurlijk ruimschoots gelegenheid om oude bekenden weer eens te spreken; het programma voor de komende Universiteitsdag is weer divers. De universiteit en het Utrechts Universiteitsfonds nodigen u van harte uit naar Utrecht te komen. Reserveer zaterdag 27 maart 1999 dus nu vast in uw agenda. In februari krijgt u het complete programma en een aanmeldingskaart thuisgestuurd.

De volgende faculteiten/opleidingen organiseren op 27 maart een middagprogramma: Aardwetenschappen, Algemene letteren

(o.v.), Algemene literatuurwetenschap, Diergeneeskunde, Economie, Franse taal- en letterkunde, Geneeskunde, Geschiedenis, Italiaan-

se taal- en letterkunde, Nederlandse taal- en letterkunde, Natuur- en Sterrenkunde, Oosterse talen, Rechtsgeleerdheid, Ruimtelijke wetenschappen, Scheikunde, Sociale Wetenschappen, Spaanse taal- en letterkunde, Vrouwenstudies, Wijsbegeerte, IVLOS. De Studentenvereniging voor Internationale Betrekkingen, het Utrechts Studentenkoor en orkest en de reünistenverenigingen van SSR (o.v.), Unitas, USC en Veritas richten tijdens de lunch een meetingpoint in.

Voor meer informatie: (030) 253 26 51.

De vergadering kon zich vinden in deze argumentatie. Toen het voorstel van het bestuur in stemming kwam, heeft 90% van de aanwezigen (een wettelijke vereiste om tot omvorming van vereniging in stichting over te kunnen gaan) zich uitgesproken voor de stichtingsstructuur. Daarna kwamen de conceptstatuten aan de orde. Principieel punt daarin is dat de doelstellingen en taken van de vereniging niet wezenlijk veranderen, dat leden voortaan begunstigers heten, en dat statutair wordt vastgelegd dat er jaarlijks een begunstigersvergadering is. Met deze aanvullende opmerkingen kon de vergadering het bestuur mandaat geven om verder te gaan met zijn werkzaamheden.

Als u meer wilt weten over de VUUF of u wilt aanmelden als begunstiger, neemt u dan even contact op met: Bureau VUUF, drs. Ineke van de Meene Bestuursgebouw, Heidelberglaan 8, 3584 CS Utrecht (030) 253 80 25, fax (030) 253 80 26 e-mail: ufonds@ufonds.uu.nl

Internationaal studenten piano concours

Veronica Yen uit Taiwan heeft het derde Internationaal Studenten Piano Concours gewonnen. Zij won liefst twee prijzen. De eerste prijs met vertolkingen van muziek van Chopin en Grieg, en de U-Fonds prijs voor de beste vertolking van het Nederlandse werk 'Inscripties voor piano' van Peter Schat. Het niveau van de deelnemers was hoog, vond de jury. En het

Veronica Yen viel tweemaal in de prijzen

concours opnieuw zeer geslaagd met een uitverkochte zaal, 21 deelnemers, en een fors aantal U-Fondsleden die de buitenlandse studenten gastvrij logies boden. Mede namens de organisatie: hartelijk dank!

Wisseling van de wacht

De universitaire alumnitaken en de taken van het Universiteitsfonds worden per 1 januari 1999 gebundeld in één bureau. Dat bureau gaat werken onder leiding van Leneke Visser, die eerder belast was met de reorganisatie van het Universiteitsfonds. Désirée Majoor, die vanuit de universiteit het alumnibeleid uitvoerde, zal het merendeel van haar alumniverkzaamheden overdragen aan het alumnibureau. Haar werkzaamheden zullen zich verplaatsen naar onder meer het taakveld 'aansluiting studie-arbeidsmarkt'.

Universiteitsmuseum

'Kijk!Taal'- Gebarentaal in Nederland: t/m 28 februari 1999

Hoe is het om iedereen om je heen een onbegrijpelijke taal te zien spreken? Voor horenden een niet alledaagse ervaring. Voor doven de dagelijkse praktijk. In de tentoonstelling zijn alle facetten van de Nederlandse Gebarentaal te zien en te ondervinden. De wereld is hier voor even omgedraaid; de gebarentaal is de voertaal.

Bij de tentoonstelling hoort een activiteitenprogramma. Bij alle activiteiten is een doventolk aanwezig en ze zijn daardoor voor doven en horenden toegankelijk.

Het programma:

20 december, 7 februari

14.00 en 15.30 uur

Het Gebarenkwartet door John van Gelder, Mieke Julien.

Het handtheater speelt met de bezoekers het gebarenkwartet.

Voor 9 jaar en ouder.

22 of 23 december

14.00 en 15.30 uur

Vertelmiddag. Verhalen voor het hele gezin. Vanaf 5 jaar. Nadere informatie bij het museum.

29 december 14.00 en 15.30 uur

De Gebarenfabriek- een les in gebarentaal door Tony Bloem.

Voor volwassenen en kinderen vanaf 10 jaar.

17 januari 14.00 en 15.30 uur

Verdwaald in het gebarenbos door Minnekus de Groot. Tweetalige kindervoorstelling over een horend kind dat verdwaalt en in de wereld der doven terecht komt. Vanaf 5 jaar.

24 januari 14.00 uur

Wat vertelt gebarentaal over het menselijk taalvermogen? door Liesbeth Koenen.

15.30 uur Gebarentaal en muziek door Gerdinand Wagenaar/Mindy Brown.

Lezingen met demonstratie.

31 januari 14.00 en 15.30 uur

De bavierenkoning door Hugo Brasz.

De bavierenkoning is een theatrale vertelvoorstelling over een Afrikaanse jongen, die een luipaard moet doden. Na een spannende jacht stuit hij op een bavierenstam wiens koning hem uitdaagt voor een gevecht.

28 februari 14.00 en 15.30 uur

De gebarenvertellers door Joni Oyserman, Selena Waas en Jelle Postma.

Verhalen kunnen net zo goed in gebarentaal als in het Nederlands verteld worden. Aankomend docenten gebarentaal vertellen hun eigen verhaal. Voor horenden is er een toelichting in het Nederlands.

U kunt zich aanmelden voor de activiteiten via telefoonnummer (030) 253 80 08 of per fax (030) 253 87 00. Voor zover er op de dag zelf nog plaatsen beschikbaar zijn, kunt u ook dan nog een plaatsbewijs krijgen. De toegang tot de activiteiten is bij de prijs van het museumbezoek inbegrepen.

Het programma is mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het VSB Fonds.

'Geleerd in Utrecht' over de historie van het universitair onderwijs in Utrecht

Deze permanente expositie biedt een kijkje achter de schermen van het onderwijs aan de Utrechtse universiteit, in de negentiende en het begin van de twintigste eeuw. Het hart van de tentoonstelling in de 'Utrechtzaal' wordt gevormd door een negentiende-eeuwse collegezaal met een dertigtal zitplaatsen, die is gebruikt door anatomiestudenten aan het Janskerkhof. **Universiteitsmuseum Lange Nieuwstraat 106, 3512 PN Utrecht (030) 253 80 08 info-lijn (030) 253 80 07 fax (030) 253 87 00 internet: www.museum.uu.nl Bereikbaar: vanaf Utrecht CS bus 2 en 22, halte Universiteitsmuseum open: dinsdag t/m zondag 11.00 - 17.00 uur (gesloten op 1 januari, 30 april, 24, 25 en 31 december); rondleiding op afspraak via (030) 253 80 08 toegang: f 7,50 (6-18 jaar f 3,75; MJK gratis) Het Universiteitsmuseum is vrijwel geheel rolstoelvriendelijk.**

Ingezonden brief: De ethiek van professor dr. Geert Blijham

In Illuster van september 1998 werden wij getraakteerd op een interview met Geert Blijham, hoogleraar interne geneeskunde in Utrecht, bestuursvoorzitter van het AZU, en tot voor kort voorzitter van de commissie medische ethiek (!) van het AZU. Maarten Evenblij was de auteur en het interview vond plaats naar aanleiding van het boek "Op het scherp van de snede" van Heleen Dupuis over de grenzen van het medisch handelen. Blijham vindt, dat het curriculum van aankomende artsen wel aandacht besteden aan vragen over de grenzen van het behandelen en komt met een klassiek voorbeeld, dat hij zijn studenten voorschotelde, van de patiënt, die de eerste hulp binnen gebracht wordt met zijn maag vol pillen na een zelfmoordpoging. Het basale medische verhaal is, dat zelfmoord beschouwd wordt als een hulpvraag en dat reanimatie geboden is, tenzij dit zou leiden tot een buitengewoon vegetatief bestaan van de patiënt. Blijham stelt vervolgens de vraag: "Wat doe je als de patiënt elke maand een keer terugkomt? Kom je dan toch niet in de verleiding om te zeggen: Laat maar gaan om van het gedonder af te zijn?" (mijn cursivering). Wat een ethiek krijgen de toekomstige artsen aan de Utrechtse universiteit voorgeschoteld. Wat een dédain en gebrek aan respect voor de patiënt in psychische nood met een serieuze doodswens of roep om hulp spreekt uit deze vraag van Blijham. Opvallend in het verhaal is, dat de patiënt elke maand terugkomt. Het gedonder voor de patiënt om elke maand opnieuw pillen te moeten verzamelen voor een herhaalde poging of om te zoeken naar een effectievere methode zullen we maar buiten beschouwing laten. Wel kun je je afvragen wat gedaan is met de "hulpvraag". Als het goed is heeft de patiënt na het leegpompen van de maag goede psychiatrische hulp gekregen bij het zoeken naar de oorzaak van de doodswens. Helaas moet gevreesd worden, dat adequate psychiatrische hulp gekregen bij het zoeken naar de oorzaak van de doodswens. Helaas moet gevreesd worden, dat adequate psychiatrische patiënten in de gezondheidszorg laat nog altijd veel te wensen over. Er zou al wat gewonnen zijn, als deze patiënten met hetzelfde respect bejegend werden als bijvoorbeeld hartpatiënten, om te beginnen door iemand als Blijham, die door zijn positie een voorbeeldfunctie heeft. Misschien kan dan ook nog eens de situatie bereikt worden, dat de noodzakelijke behandeling van psychiatrische ziekten net zo vanzelfsprekend is als van somatische kwalen.

T. Bloemers-Alma, Nijmegen

Bèta-bedrijvendagen op 9 en 10 maart 1999

Op dinsdag 9 en woensdag 10 maart vinden de Bèta-bedrijvendagen plaats. Nu al voor het derde achtereenvolgende jaar. De organisatie is in handen van de Bèta-bedrijvendagcommissie van de verschillende bèta-studieverenigingen. Doel van de bedrijvendag is het bedrijfsleven en studenten dichter bij elkaar te brengen en studenten zicht te geven op de ontwikkelingen en mogelijkheden op de arbeidsmarkt. De bedrijvendagen zijn bestemd voor studenten, aio's en oio's van alle Utrechtse bèta-opleidingen.

Via deze weg willen wij ook u, als (recent) afgestudeerde van de Universiteit Utrecht, van harte uitnodigen om deel te nemen aan de Bèta-bedrijvendagen. Dat kan op twee manieren:

- Wellicht wilt u zich, na al enige tijd gewerkt te hebben, heroriënteren op de arbeidsmarkt. Of u hebt nog niet de juiste baan gevonden. Op de bèta-bedrijvendag kunt u in contact komen met een breed spectrum aan bedrijven. Bij de bedrijvendagcommissie kunt u een inschrijfpakket aanvragen.
- Het is ook mogelijk dat uw bedrijf besloten heeft deel te nemen aan de bèta-bedrijvendag middels presentaties of een stand op de bedrijvenmarkt. In dat geval willen wij u oproepen met uw bedrijf mee te komen naar de universiteit op 9 en 10 maart. De ervaring leert dat studenten het heel waardevol vinden van alumni te horen hoe het hen vergaan is bij de overstap van universiteit naar arbeidsmarkt. Via de bedrijvendagcommissie of uw eigen afdeling P&O kunt u achterhalen of uw bedrijf deelneemt aan de Bèta-bedrijvendagen.

Voor meer informatie over de Bedrijvendag, een inschrijfpakket voor uzelf als deelnemer, of informatie over deelnemende bedrijven kunt u contact opnemen met de Bèta-bedrijvendagcommissie 1999. Bèta-bedrijvendagcommissie Achter Sint Pieter 25 3512 HR Utrecht telefoon: (030) 253 63 84 fax: (030) 253 63 95 e-mail: betabd@cs.uu.nl

De Uitwijk

Cultureel studenten centrum De Uitwijk

Adreswijziging: driemaal is scheepsrecht! Het Cultureel Studenten Centrum de Uitwijk gaat voor de derde keer in zijn 25-jarig bestaan naar een tijdelijke behuizing: de westtraverse in de laagbouw tussen Trans II (Van Unnikgebouw) en het Educatorium op De Uithof. Nog steeds is de Uitwijk een gezellig trefcentrum voor iedereen in De Uithof. Er is een uitgebreide leestafel met kranten en tijdschriften; er zijn spelletjes, (gratis) films, muziek en TV. Ook staat er weer een (creatief) cursusprogramma op stapel. Een greep uit het aanbod: fotografie, tekenen, schilderen, keramiek, boekbinden, inleiding filosofie, ethiek, mens en dier, algemene inleiding kunstgeschiedenis, architectuur, straatmeubilair, niet-westerse kunst, kalligrafie et cetera. Ook alumni zijn van harte welkom! Zij kunnen tot een jaar na

afstuderen tegen studententarief deelnemen aan de cursussen. De cursus-informatie-markt is op dinsdag 26 januari 1999. Tijdens de boekenweek (10 t/m 20 maart) zal er een Tweedehands Literaire Boekenmarkt plaatsvinden in de hal van het Educatorium. Wilt u een cursusrooster ontvangen of meer informatie over de Tweedehands Literaire Boekenmarkt? Schrijf, bel of mail ons. **Bezoekadres: Cultureel Studenten Centrum de Uitwijk, Universiteit Utrecht, Westtraverse tussen Van Unnikgebouw en het Educatorium. Bereikbaar via de Heidelberglaan 2 (Van Unnikgebouw) en de Leuvenlaan 19 (Educatorium). Postadres: Cultureel Studenten Centrum de Uitwijk, Universiteit Utrecht, clo Bestuurgebouw, Heidelberglaan 8, 3584 CS Utrecht. Telefoon: (030) 253 34 02 Fax: (030) 253 85 50 E-mail: uitwijk@accu.pobox.uu.nl Internet: www.uu.nl/Uitwijk/**

1. bang
2. blij
3. boos
4. verdrietig

Gevoelens

Faculteiten

Aardwetenschappen

Vulkanologische excursie Italië

Enkele medewerkers van de faculteit Aardwetenschappen hebben, op privé-basis, het initiatief genomen om medio april 1999 voor niet-geologen een vulkanologische excursie te organiseren naar de actieve vulkanen van Italië, onder wetenschappelijke leiding van een geoloog/vulkanoloog. Deelname is niet exclusief voorbehouden aan alumni, ook andere geïnteresseerden kunnen inschrijven.

De reis, die twee weken duurt, ziet er globaal als volgt uit: Vliegen naar Napels en naar hotel. Dagexcursies naar de "Campi Flegrei" (=vurige velden), een groot vulkanisch gebied

ten noorden van Napels met sterke bodembewegingen, die in de stad Pozzuoli gedemonstreerd worden door een Romeinse tempel die na eeuwen weer uit zee is verrezen. Tevens een bezoek aan de Romeinse arena in die stad. Verkenning van de nog steeds actieve vulkaan 'la Solfatara'. Beklimming van de uitgedoofde vulkaan Monte Nuovo, die in 15-e eeuw een eenmalige uitbarsting kende.

Bezoek aan de opgegraven resten van Herculaneum. Rustdag. Bezoek aan het stedelijk museum van Napels, met originelen uit de door de uitbarsting van de Vesuvius bedolven steden. Excursie naar Pompeji. Dan naar de krater en hellingen van de gevaarlijkste vulkaan van Italië, de Vesuvius, met

spectaculair uitzicht op de oude en toekomstige rampgebieden. Na 4-5 dagen 's nachts oversteken (ca 12 uur varen) naar het vulkanisch zeer actieve eiland Stromboli, waar na aankomst olv een beroepsgids deze actieve vulkaan beklommen wordt, (800meter, zeer pittige klim) als de vulkaan tenminste niet te actief is. De volgende dag een boottocht rond het eiland voor beter inzicht in de opbouw van de vulkaan. Dan door met draagvleugelboot naar Lipari. Daar tijd voor theorie, toegelicht aan de hand van een voetocht over de uitgedoofde vulkaan Monte Pilato. Rustdag: het lokale museum laat veel zien van de vroegste (ca 5000 BC) en latere bewoners van deze eilandengroep. Dagexcursie naar het eiland Vulcano met beklimming van die ca 300 meter hoge

actieve vulkaan. Na ca. 3 dagen: Oversteek naar Milazzo in Sicilië, transfer per bus of trein naar Catania. Dagexcursie olv beroepsgids naar de kraters van de Etna, (>3000 meter hoog!), onder voorbehoud mbt de activiteit van de Etna). Volgt nog een dag rond de Etna, leren herkennen van verschillende lava-flows. Bezoek aan door de Grieken gestichte stad Syracuse en eventueel aan andere Siciliaanse hoogten. Terugvlucht vanuit Catania. De kosten bedragen ongeveer f2.800,-. Maximaal aantal deelnemers: ca 16. *Belangstelling? Neem dan contact op met: B. 't Hart, Faculteit Aardwetenschappen, Budapestlaan 4, 3584 CD Utrecht of b.thart@geo.uu.nl (030) 2205592 (buiten kantoor tijd). b.thart@wxs.nl.*

Detail kaart Solaris

Oude kaarten bij Solaris

Op 11 november konden geïnteresseerden de lezing "Kaarten vertellen: de kaart als spiegel van de zeventiende-eeuwse Nederlandse cultuur" bijwonen in de collegezaal bij Universiteitswinkel Solaris. De lezing is tot stand gekomen in samenwerking met de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen en werd gegeven door prof. dr. G. Schilder.

Schilder is benoemd op de unieke leerstoel Historische Kartografie binnen de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen. Hij is leider van EXPLOKART, een onderzoeksprogramma waarmee Utrecht het wetenschappelijk centrum vormt voor onderzoek naar de geschiedenis van de cartografie in Nederland. Het onderzoek heeft geresulteerd in een groot aantal standaardwerken op dit vakgebied, als de Monumenta Cartographica Neerlandica.

Solaris heeft zes schitterende facsimile's van verschillende originele kaarten in haar assortiment. Op bovenstaande afbeelding ziet u een detail van de kaart van Holland, in 1608 uitgegeven door Willem Jansz. Blaeu. De kaarten zijn alleen bij Solaris te verkrijgen (vanaf f 44,95) en kunnen op verzoek worden ingelijst. U kunt ook telefonisch bestellen of via e-mail.

Solaris, Drift 13

open van 13:00 tot 17:00 uur
(030) 253 60 53

e-mail: Solaris@pobox.accu.uu.nl.

Studentenleven

UVSV/NVVSU

In 1999 viert het UVSV/NVVSU haar honderdjarig bestaan. In het kader van dit lustrum worden er vele activiteiten georganiseerd. Het programma in maart en april ziet er als volgt uit:

Maart 1999

► **Onthulling Eeuwboek.** Aan dit boek wordt reeds 7 jaar gewerkt door reünisten. In het Eeuwboek zal de honderdjarige geschiedenis van de U.V.S.V./N.V.V.S.U. op unieke wijze beschreven worden.

► **15 Maart. Opening tentoonstelling.** De tentoonstelling zal een overzicht geven van de vereniging door de jaren heen en staat minimaal een half jaar opgesteld in het Universiteitsmuseum. Op 15 maart wordt het Eeuwboek aangeboden en de tentoonstelling geopend.

► **9 april 1999 Het Europa Congres.** Er wordt een vernieuwende opzet nagestreefd waarbij Europa centraal zal staan. Vanuit vier onderwerpen wordt de Europese eenwording kritisch besproken. Studenten van alle faculteiten uit Utrecht kunnen hier naar toe. Het Congres is toegankelijk voor alle Utrechtse studenten en andere studenten die in de Europese eenwording zijn geïnteresseerd. Studenten en bedrijven discussiëren over vier thema's:

- netto positie van Nederland met betrekking tot (het investeren en ontvangen vanuit) deelname aan de Europese Unie
- invloed van de media op de publieke opinie
- democratische gehalte van de Unie en het Europees Parlement
- Europa en mensenrechten.

Voornamelijk binnen de Europese Unie.

Meer informatie over deze activiteiten en de activiteiten die voor mei zijn gepland kunt u krijgen bij het UVSV/NVVSU, Drift 19, 3512 BR Utrecht, (030) 2308030, Titia van Sminia.

S.S.R.-N.U. dé algemeen christelijke studenten-gezelligheidsvereniging

S.S.R.-N.U. is de algemeen christelijke studentengezelligheidsvereniging van Utrecht met ongeveer 150 actieve leden. Deze vereniging heeft een eigen pand aan de Oudegracht waar zij haar sociëteitsavonden houdt. S.S.R.-N.U. is de materiële voortzetting van S.S.R.-U..

S.S.R.-N.U. heeft verschillende activiteiten voor reünisten. Elk jaar organiseert de landelijke Reünisten Organisatie (R.O.) van alle S.S.R.-afdelingen in het land een congres. Ook S.S.R.-N.U., de enige nog christelijke S.S.R. in Nederland, is natuurlijk aanwezig op dat congres. Daarnaast hebben wij een eigen Reünisten Vereniging (R.V.). Deze vereniging organiseert in samenwerking met S.S.R.-N.U. verschillende activiteiten voor in de eerste plaats de reünisten, maar ook voor leden van S.S.R.-N.U.. Zo is er jaarlijks een reünistendag met een diner en een feest, een Algemene Ledenvergadering en zijn er jaarlijks wisselende activiteiten als bijvoorbeeld een dag zeilen op de Loosdrechtse Plassen. Het is zeer waardevol om deze contacten met andere oud-leden te hebben. Er worden herinneringen opge-

haald uit het studentenleven bij S.S.R.-N.U. en men verliest elkaar zo niet uit het oog. Mochten oud-leden geïnteresseerd zijn reünistenbijeenkomsten dan kunnen zij altijd contact opnemen met het bestuur der Afdeling. Op 27 maart 1999 organiseert de Universiteit Utrecht een alumnidag. Op deze dag is S.S.R.-N.U. natuurlijk ook vertegenwoordigd. Er zal een kraampje staan met S.S.R.-N.U.-leden en wellicht ook met leden van de Reünisten Vereniging. Ook daar kunt u terecht voor verdere informatie en eventuele vragen. Tot ziens op zaterdag 27 maart!
S.S.R.-N.U., Oudegracht 32, 3511 AP Utrecht, (030) 2316929.

Veritas 110 jaar

Het Collegium Studiosorum Veritas werd opgericht in mei 1889. Een simpele rekensom leert eenieder dat 1999 het jaar is waarin dan de 110e dies, oftewel het 22e Lustrum, wordt gevierd. Dit verenigingsjaar zal dan ook in het teken staan van de viering van dit groots feest. In drie zogenaamde Lustrumblokken (oktober, februari en mei) zal op alle mogelijke manieren dit heuglijke feit gevierd worden. Met "Lof der Zotheid" als thema zal een breed scala aan activiteiten en feesten georganiseerd worden, niet alleen voor Veritijnen, maar ook voor de hele stad Utrecht. Naast het 22e Lustrum is Veritas ook bezig met de dag van morgen. Als één van de weinige verenigingen heeft Veritas nog niet geleden onder de verhoogde studiedruk bij de studenten van de jaren '90. Op het

moment is Veritas met haar 1800 leden de grootste studenten-gezelligheidsvereniging van Utrecht. Het spreekt voor zich dat dit gevolgen heeft voor onder andere de huisvesting. Vandaar dat Veritas al enkele jaren bezig is met de planning van een grootscheepse verbouwing die ook het Eigen Huis 'millennium-proof' zal maken. De dag van vandaag en de toekomst alleen maken Veritas niet tot de vereniging die zij nu is. Uiteraard hebben de afgelopen 110 jaar daarin een nog veel grotere hand gehad. De Reünisten Vereniging Veritas is bij uitstek het orgaan om het verleden levend te houden. Onder andere in het licht van het Lustrum en de verbouwing is de RVV op zoek naar oud leden van Veritas die alsnog lid willen worden van de Reünisten Vereniging. Degenen die interesse hebben kunnen contact opnemen met:
Judith Tielen, Prinsstraat 9
3581 JR Utrecht (030) 2521095.

Studentenvereniging Internationale Betrekkingen

Tot het tegendeel is bewezen, is SIB nog steeds de meest actieve vereniging van Utrecht. Reünisten worden door middel van het blad "Ad Infinitum" op de hoogte gehouden van alles wat er gebeurt binnen de vereniging. Wilt u ook reünist worden?
Bel, schrijf, fax of mail dan naar: SIB-Utrecht, Kruisstr. 201, k 2.04, 3581 GK, Utrecht, (030) 2532884 (op werkdagen van 13.00 tot 17.00 uur), fax (030) 2538775, e-mail: sib@phys.uu.nl, internet: http://www.phys.uu.nl/~sib.

Onderwijs

Informatie over postacademisch onderwijs, postdoctoraal onderwijs, contractonderwijs en open cursussen.

Vraag de overzichtsbroschure aan: (030) 253 26 70, of e-mail: studievoorlichting@csc.usc.uu.nl

Rechtsgeleerdheid

Education Permanente... het maatschappelijk motto van de jaren 90!

Het recht is voortdurend in ontwikkeling. Daarom biedt de rechtenfaculteit cursussen voor bijscholing in recente ontwikkelingen in wetgeving en jurisprudentie en cursussen ter verdieping van de juridische kennis op gebieden die voor de beroepsuitoefening van belang zijn. Het komend voorjaar worden onder meer de volgende cursussen aangeboden:

- Actualiteiten bestuursprocesrecht
- Verdieping milieurecht Schadevergoeding in het bestuursrecht
- Internationaal handelsverkeer
- Formeel belastingrecht: belangrijke wijzigingen in verband met aanpassing aan de Awb per 1-1-1999
- Deelnemingsvrijheid en fiscale eenheid
- Actualiteiten ambtenarenrecht
- Actualiteiten arbeidsrecht
- Recente jurisprudentie strafrecht
- Multi-culturaliteit en strafrecht
- Aansprakelijkheid en schadevergoeding bij letselschade
- Recente ontwikkelingen in het mediarecht
- Contracten maken
- Europees privaatrecht
- Juridische aspecten van de elektronische snelweg
- Specialisatie gezondheidsrecht
- Adviesvaardigheden voor advocaten
- Presenting in English for lawyers

Begin januari 1999 komt de nieuwe brochure uit met hierin het complete programma. Deze kunt u telefonisch aanvragen bij het Bureau Post Academisch Onderwijs, (030) 253 70 21/253 70 22. E-mail: JPAO@law.uu.nl

Sociale Wetenschappen

De faculteit Sociale wetenschappen biedt vele contractcursussen aan. U kunt een studiegids aanvragen via telefoonnummer (030) 253 49 49, of e-mail: contract@fss.uu.nl

Diergeneeskunde

De faculteit Diergeneeskunde organiseert nascholingscursussen voor afgestudeerden. Daarnaast zijn er beperkte mogelijkheden voor contractonderwijs. Informatie: Stichting PAO-Diergeneeskunde, Yalelaan 11, Postbus 85205, 3508 AE Utrecht, (030) 251 73 74, fax (030) 251 64 90, e-mail: paod@pobox.uu.nl, www.cc.ruu.nl/paod/

HOVO

Nieuwjaarsymposium op 22 januari

Wetenschapsromans en andere 'begidsde tochten' door het kennisbestel

Een van de plezierige kanten van levenslang leren is, dat je op je gemak kennis kunt nemen van oude kennisbestanden en nieuwe ontwikkelingen in de wetenschap. Bij die tochten door het kennisbestel is het prettig een gids bij de hand te hebben. Die gids kan een persoon zijn. Het kan echter ook gaan om een specialisme in de wetenschap, dat mede tot taak heeft om begidsde tochten te organiseren. Wat "guide tours" door personen betreft komen in de eerste plaats romanciers in gedachten. Een recent voorbeeld is J.J. Voskuil, die de lezer in "Het Bureau" zijn oude instituut laat zien. Boek na boek krijgen het instituut, de volkskunde en eigenlijk ook de wetenschap in het algemeen reliëf. Het HOVO-nieuwjaarsymposium wil laten zien, wat romans over de wetenschap kunnen bijdragen tot inzicht in de gang van zaken in het wetenschapsbestel.

Wetenschapsromans mogen, ja moeten zelfs een vertekend beeld geven. Daarom kan het zinvol zijn om een tweede gids in de schakelen, die uit de wetenschap zelf afkomstig is. Die gids is het wetenschapsbestel. In het HOVO-nieuwjaarsymposium komt aan de hand van voorbeelden de vraag aan de orde, in hoeverre wetenschapspsychologie, wetenschapsociologie, wetenschapsfilosofie en wetenschapsgeschiedenis als gidsen kunnen optreden. Biedt de combinatie van wetenschapsliteratuur en wetenschapsonderzoek een bruikbare en prettige

ingang tot stukken kennis uit de geesteswetenschappen, de natuurwetenschappen, de mens- en maatschappijwetenschappen en de patiëntenwetenschappen?

Deelname aan het nieuwjaarsymposium 1999 kan vanuit verschillende doelstellingen plaatsvinden. Sommigen zullen het symposium als een afzonderlijk gebeuren willen meemaken, benieuwd naar de spanningsverhouding tussen wetenschapsroman en wetenschapsonderzoek. Anderen zullen het symposium als aanloop tot de HOVO-cursus "science of science" gebruiken en het daarbij laten. Weer anderen zullen het symposium en de cursus "science of science" als opstap hanteren voor verdere cursussen, daarbij wellicht de reeks cursussen uitbouwend tot een leergang.

Nieuwjaarsymposium HOVO: "Wetenschapsromans en andere 'begidsde tochten' door het kennisbestel". Op 22 januari 1999, 9.30 - 12.30 uur; aansluitend lunch (12.30 - 13.30 uur) en nieuwjaarsbijeenkomst van "Vrienden van HOVO Utrecht". Universiteit Utrecht, Educatorium, De Uithof, Leuvenlaan 19. Kosten f 35,-, voor leden van "Vrienden HOVO Utrecht" f 25,-. Inlichtingen: prof. dr. H.A. Becker, (030) 253 78 03.

Cursusaanbod voorjaar '99

HOVO-Utrecht verzorgt in de eerste helft van 1999 bijna 25 cursussen op velerlei gebieden. Zo starten er in het nieuwe jaar colleges over literatuur, muziek, filosofie en geschiedenis, maar ook over stresshantering en het raadsel pijn. *Wilt u meer weten over het HOVO-cursusaanbod? Vraagt u dan de folder of studiegids aan bij HOVO-Utrecht, postbus 80125, 3508 TC Utrecht, (030) 253 34 83.*

IVLOS

Het Interfacultair Instituut voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Studievoordigheden (IVLOS) verzorgt onder meer de universitaire lerarenopleidingen. Docenten in het voortgezet en hoger onderwijs kunnen er ook terecht voor diverse postdoctorale cursussen en scholingsprogramma's.

De postdoctorale lerarenopleiding

Deze opleiding leidt op voor een eerstegraads bevoegdheid in achttien schoolvakken. De opleiding kent een preservice variant voor wie nog geen betaalde baan in het onderwijs heeft, en een inservice variant voor wie zo'n betrekking al vervult. IVLOS biedt ook een Engelstalig International

Postgraduate Teacher Training Course aan wie les wil gaan geven op Engelstalige afdelingen van scholen in het voortgezet onderwijs. Andere varianten zijn in ontwikkeling. Om geïnteresseerden verantwoord de keuze voor de lerarenopleiding te laten maken biedt het IVLOS de cursus 'oriëntatie op het beroep van leraar' aan. De cursusduur bedraagt ten minste twee maanden en wordt gewoonlijk tijdens de doctoraalopleiding gevolgd. Wie al is afgestudeerd, kan de cursus bij wijze van contractonderwijs volgen.

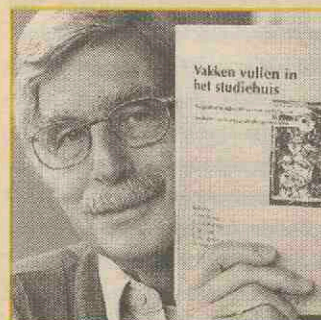
Het (na)scholingsaanbod

Het aanbod voor docenten in het voortgezet onderwijs bestaat uit enerzijds vakdidactische cursussen (o.a. de cursussen 'Culturele en Kunstzinnige Vorming' en 'Zelfstandig Leren', in het kader van de invoering van de nieuwe twee fase, en de cursus 'Ontspannen voor de klas'), anderzijds programma's voor het hoger en middenkader, gericht op personeelszorg, begeleiding van leraren, onderwijsvisitaties e.d.

Docenten in het hoger onderwijs (wo of hbo) kunnen bij het IVLOS terecht voor kortlopende cursussen, workshops, langere opleidingstrajecten (die kunnen worden samengesteld uit de losse cursuseenheden en/of workshops) en individuele training en begeleiding. Er zijn cursussen en workshops op het gebied van onderwijs maken - bijvoorbeeld 'Het maken van zelfstudiematerialen' - onderwijs geven en begeleiden - o.a. 'Presenteren en college geven' - en beoordeling en evaluatie van onderwijs. Ook biedt het IVLOS tweemaal per jaar de opleiding 'Didactiek voor hbo-docenten' aan, bedoeld voor docenten die moeten voldoen aan de bij wet gestelde voorwaarden voor benoeming in het hbo.

Voor opleiders en schoolpracticumdocenten van lerarenopleidingen aan hogescholen tenslotte verzorgt het IVLOS trainingen die zijn gericht op het verwerven en verbeteren van begeleidingsvaardigheden.

Meer informatie: IVLOS, Postbus 80127, 3508 TC Utrecht, (030) 253 17 14 of 253 21 94; fax (030) 253 22 00; e-mail ivlos@ivlos.uu.nl

S. ten Brinke met 'Vakken vullen in het studiehuis'.

Publicaties

Lessen uit Sebrenica

In het kader van de Universitaire Vredesdagen organiseerde het Bureau Studium Generale van de Universiteit Utrecht in het najaar van 1997 het programma Lessen uit Sebrenica. Nederland en internationale vredesmissies. Een pluriform gezelschap sprekers, wetenschappers, journalisten, politici en militairen bezorgden het publiek een aantal zeer boeiende avonden. De afschuwelijke gebeurtenissen in Sebrenica vormden de aanleiding en het uitgangspunt voor dit programma; de toekomst van vredesmissies het centrale thema. Deze bundel bevat de lezingen die in dit programma zijn gehouden door F. Westerman, J.W. Honig, D. Leurdijk, J. van der Meulen, P. Baehr, A. van der Vlis en W. van Eekelen.

De bundel, onder redactie van Jan Weerdenburg, is deel 9801 in de Studium Generale reeks en is verschenen bij uitgeverij Prestige, isbn 90 6481 611 5.

Vakken vullen in het studiehuis

Het boek 'Vakken vullen in het studiehuis' is het resultaat van een project in het schooljaar 1997/1998 op 17 middelbare scholen in de regio Midden-Nederland. Docenten werkten samen met het Instituut voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Studievoordigheden (IVLOS) van de Universiteit Utrecht in een experiment om de uitgangspunten van het studiehuis in de praktijk te testen. Het boek vormt de neerslag van dat experiment. De beschrijvingen van de praktijkexperimenten zijn ontstaan in de discussie met IVLOS-medewerkers; daarbij kwamen vrijwel alle vakken aan de orde. Het boek geeft daarmee een aanzet tot een praktische didactiek van het studiehuis. Een zestal didactische principes (actief bezig zijn, optimaliseren van de leeromgeving, zelfstandig kiezen, bevorderen van taakbereidheid, het leren leren en omgaan met verschillen) worden beschreven en geïllustreerd met de praktijkervaringen. Van die 6 principes blijkt er 1 zeer goed te werken, 3 heel behoorlijk en 2 wat minder.

'Vakken vullen in het studiehuis; een praktische didactiek van het studiehuis en resultaten van 20 praktijkexperimenten'. Redactie J.S. ten Brinke, H.H. Diephuis, A. de Heer, R. van de Kraats en Th. Wubbels. Uitgeverij Garant Apeldoorn. ISBN 90-5350-764-7.

Een kwartaalkunze uit de persberichten van promoties, oraties en onderzoek. De persberichten zijn te vinden op internet: <http://www.ruu.nl/persberichten>.

Veiligheid geneesmiddelen

Volgens prof.dr. Bert Leufkens, de nieuwe hoogleraar met de leeropdracht farmaco-epidemiologie aan de faculteit Farmacie, zijn absolute uitspraken over de veiligheid van geneesmiddelen een brug te ver. Leufkens ziet de rol van zijn vakgebied niet zozeer in het absoluut bepalen of een geneesmiddel wel of niet veilig is maar veel meer als een mogelijkheid om inzicht te geven in relevante factoren rond werkzaamheid en veiligheid. De farmaco-epidemiologie volgt het geneesmiddel in de samenleving nadat het geregistreerd is voor toelating op de markt. Leufkens is van mening dat een aantal factoren de veiligheid bepaalt: het middel zelf, de groep patiënten die het middel krijgt en de manier waarop zij het gebruiken.

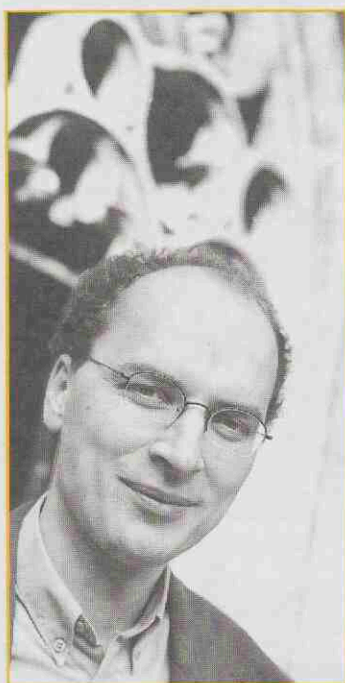
De samenleving vraagt van de wetenschap vrij definitieve uitspraken over de werkzaamheid en veiligheid van geneesmiddelen. Leufkens nam in zijn oratie op 19 afstand van te veel zwart-wit denken over wie nu wel en wie geen gelijk heeft als bijvoorbeeld de veiligheid van een geneesmiddel ter discussie staat. Dat zwart-wit denken biedt volgens hem vooral schijnzekerheden en is op den duur ook negatief voor de innovatie van nieuwe medicijnen. De farmaco-epidemiologie is er om te leren wat een geneesmiddel doet wanneer het eenmaal op de markt is. Dat leren kan een belangrijke bijdrage leveren aan een betere plaatsbepaling van geneesmiddelen in de klinische praktijk.

Voorkomen en genezen

In zijn proefschrift 'Preventieve geneeskunde tussen plicht en aspiratie' stelt drs. Marcel Verweij dat medici en zorgverleners die zich bezighouden met preventieve geneeskunde een meer kritische houding ten opzichte van hun werk moeten ontwikkelen. Dat betekent dat zij bij een preventieprogramma de kosten, de baten en de mogelijke ethische problemen analyseren. Op die manier kan medicalisering van gezonde mensen worden tegengegaan. Wanneer preventie leidt tot medicalisering ontstaat volgens Verweij een moreel probleem. De preventiepraktijk veronderstelt namelijk een bepaalde moraal: gezond zijn is belangrijk en hoort een van de hoogste idealen te zijn. Mensen zouden daarom moeten streven naar (behoud van) gezondheid en wie dat niet doet is verkeerd bezig. "Hoewel blijkt dat veel mensen hun gezondheid inderdaad heel belangrijk vinden, accepteert lang niet iedereen de uiterste consequenties. In de praktijk scoort gezondheid niet altijd zo hoog. Niemand wil ziek worden natuurlijk. Maar het is ook niet zo dat iedereen altijd heel bewust om wil gaan met zaken die ongezond zijn, zoals roken, weinig bewegen en vet en zout eten. Mensen moeten uiteindelijk zelf kunnen bepalen wat een goed leven is".

Door de preventiepraktijk wordt de waarde van gezondheid echter voortdurend onderstreept. Dat maakt het volgens Verweij steeds lastiger om een alternatieve visie op 'goed leven' te ontwikkelen. Verweij promoveerde op dit onderwerp op 6 oktober aan de faculteit Wijsbegeerte. (promotores: prof.dr. F.R. Heeger, prof.dr. H.A.M.J. ten Have)

*Marcel Verweij:
Oppassen voor medicalisering*

Hoogleraren

In het komende kwartaal

houden de volgende hoogleraren hun oratie (aula van het Academieggebouw, Domplein 29, Utrecht om 16.15 uur):

Prof.dr. G.E.H.M. Rutten,
faculteit Geneeskunde,
12 januari

Prof.dr. P.J. Baauw,
faculteit Rechtsgeleerdheid,
13 januari

Prof.dr. L. van Doornen,
faculteit Sociale
Wetenschappen, 15 januari

Prof.dr. F. van Bel,
faculteit Geneeskunde,
19 januari

Mw. prof.dr. C. Kessedjian,
faculteit Rechten, 20 januari

Mw. Prof.dr. J. Frishman,
Katholieke Theologische
Universiteit, 28 januari

Prof.dr. H. Dekker,
faculteit Sociale wetenschap-
pen, 12 februari

Prof.dr. R. Koole,
faculteit Geneeskunde, 2 maart

Prof.dr. A.J. Rabelink,
faculteit Geneeskunde, 9 maart

Mw. prof.dr. M.E. Everts,
faculteit Diergeneeskunde,
11 maart

Prof.dr. A.P. Hogenkamp,
faculteit Letteren, 12 maart

Prof.dr. A. Hagenbeek,
faculteit Geneeskunde,
16 maart

Prof.dr. W.F. Denslagen,
faculteit Letteren, 19 maart

Prof.dr. T.A. Boon,
faculteit Geneeskunde,
23 maart

Prof. dr. B. Hessel,
faculteit Rechten, 24 maart

In het komende kwartaal

houden de volgende hoogleraren hun afscheidscollage (aula van het Academieggebouw, Domplein 29, Utrecht om 16.00 uur)

Prof.dr. E.M.V.M. Honee,
Katholieke Theologische
Universiteit, 18 maart

Thuisverzorging terminale patiënten

Patiënten met een ongeneeslijke vorm van kanker die afhankelijk zijn van zorgtechnieken kunnen heel goed thuis worden verzorgd. Artsen en wijkverpleegkundigen zijn zeer wel in staat om de zorgtaken van het ziekenhuis over te nemen. De verzorging thuis is prettiger voor de patiënt en bovendien kostenbesparend. Voorwaarde voor verplaatsing van de zorg is dat bepaalde zorgtechnieken die in het ziekenhuis worden toegepast ook thuis kunnen plaatsvinden. Het gaat dan voornamelijk om infusetherapie: het toedienen van vocht, bloed of antibiotica via een infuus. De aanwezigheid van een 24-uurs steun- en coördinatieteam vanuit het ziekenhuis speelt hierbij een belangrijke rol. Tot deze conclusies komt promovenda drs. Els Witteveen na onderzoek onder 297 patiënten in de regio Utrecht. "Huisartsen en wijkverpleegkundigen kunnen altijd terugvallen op dit team. Niet alleen voor advies maar bijvoorbeeld ook als er midden in de nacht iets met de patiënt aan de hand is. Dat betekent voor de patiënt dat er 24 uur per dag iemand is op wie ze een beroep kunnen doen, net als in het ziekenhuis". De behandelingskosten per dag in het ziekenhuis bedragen ongeveer 1500 gulden per patiënt, thuis lopen die kosten flink terug en

liggen dan tussen de 400 en 500 gulden. Els Witteveen is op 5 november gepromoveerd bij de faculteit Geneeskunde. (promotores: prof.dr. G.H. Blijham, prof.dr. A.J.P. Schrijvers)

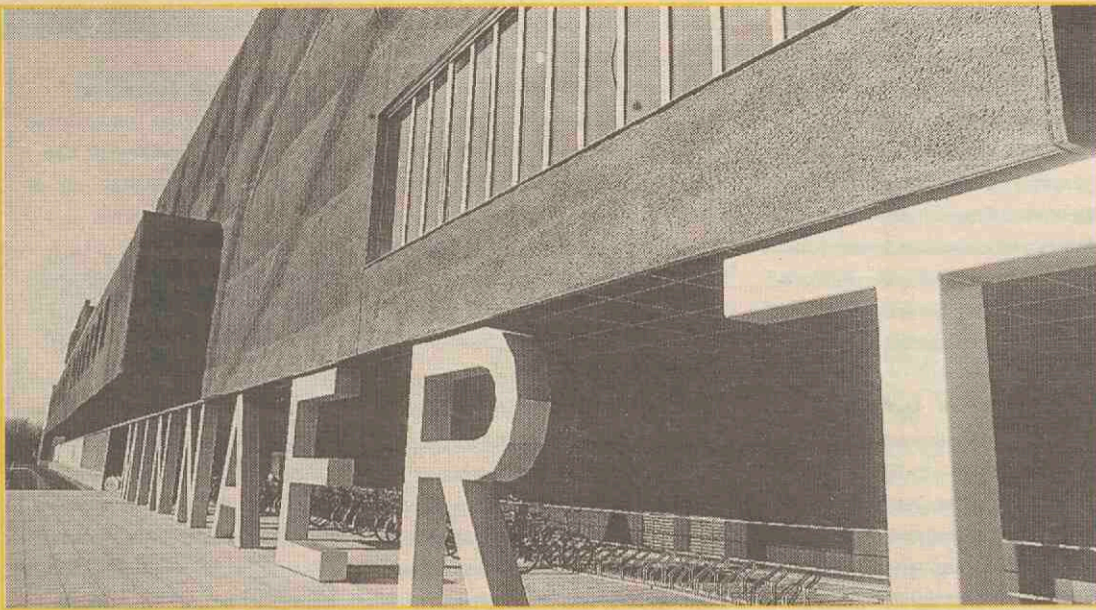
Els Witteveen: Thuisverzorging vaak prettiger

Kiesrecht vreemdelingen

Het toekennen van bovenlokaal stemrecht aan vreemdelingen wordt in Nederland en België tegengehouden door de centrum-rechtse politiek. Het staatsburgerschap blijft voor deze politici voorwaarde voor uitoefening van dat kiesrecht omdat zij verregaande assimilatie noodzakelijk vinden voor deelname aan de politieke praktijk. Tot deze conclusie komt drs. Dirk Jacobs. Hij promoveerde op 9 oktober aan de faculteit Sociale Wetenschappen op een vergelijkend onderzoek naar het parlementaire debat over het kiesrecht voor vreemdelingen in Nederland en België. Volgens Jacobs zal algemeen kiesrecht voor vreemdelingen op alle politieke niveaus niet snel plaatsvinden. Daar is name-

lijk een grondwetwijziging voor nodig en die is alleen mogelijk met de steun van centrum-rechts. "De status quo blijft dus gehandhaafd maar het weigeren van kiesrecht aan vreemdelingen ondergraaft wel de fundamenten van de democratie". (promotor: prof.dr. E.P.J.M. Elbers, co-promotores: dr. R. Maier, dr. A.E. Komter)

Publicaties

Minnaertgebouw

In maart van dit jaar werd in de Uithof het Minnaertgebouw in gebruik genomen. Architect Willem Jan Neutelings kreeg van opdrachtgever Universiteit Utrecht voor zijn plannen meer vrijheid dan bij het 'gemiddelde kantoorcomplex' gebruikelijk is. Het resultaat mag er dan ook zijn. Het Minnaertgebouw oogt als een oase in een betonwoestijn. Uitgeverij 010 heeft er een prachtig fotoboek over uitgebracht. De lezer/kijker wordt in zwart-wit en kleur meegenomen door het gebouw. Plattegronden en poëtische teksten geven uitleg over functie van de ruimtes en inzicht in de filosofie van de architect, die samengevat luidt: 'Probeer op een zo interessant mogelijke manier om te gaan met de elementen die je hebt'. Voorbeeld hiervan is het vernuftige systeem van hergebruik en zuivering van regenwater. *Minnaertgebouw=Minnaert building. Uitgeverij 010; ISBN 90 6450 354-0; FL.39,50.*

Opening Academisch jaar

Op 31 augustus j.l. werd het academisch jaar van de Universiteit Utrecht geopend. Bij die gelegenheid sprak collegevoorzitter drs. J.G.F. Veldhuis over 'De universitas industria' en hield rector magnificus prof.dr. H.O. Voorma een rede met als titel 'Diep, breed en nu verder'. Beide redes zijn opgenomen in de brochure 'Opening Academisch Jaar '98-'99'. De sprekers constateren dat univer-

siteiten uit hun geïsoleerde positie moeten komen. Universitaire onderzoekers zouden zich meer moeten bekommeren om de maatschappelijke bruikbaarheid van hun werk. Ondanks stijgende studentenaantallen en toegenomen behoefte aan hoger opgeleiden staan de universiteiten voor een bezuiniging van in totaal 300 miljoen. Behalve de universiteiten lijkt niemand zich daar druk om te maken. Een angstige ontwikkeling, aldus Veldhuis en Voorma. Met de bezuinigingen dreigt de infrastructuur van het wetenschappelijk onderzoek te worden aangetast. Daling van investeringen leidt op termijn tot terugval in kennisproductie en internationale concurrentiepositie. Extra financiële impulsen zijn dus nodig. Veldhuis en Voorma pleiten voor een sterkere binding van het Utrechtse onderwijs en onderzoek met belangrijke maatschappelijke vraagstukken. Voorma: "de Universiteit Utrecht zal behalve klassiek ook ondernemend moeten zijn."

De brochure 'Opening Academisch Jaar '98 - '99' is verkrijgbaar bij het Communicatie Service Centrum van de Universiteit Utrecht, telefoon (030) 253 2572.

Een vriendschap met West-Afrika

Hens Kraemer (1958) studeerde culturele antropologie in Utrecht. Na zijn studie werkte hij van 1988 tot 1993 in Burkina Faso en Senegal voor de FAO, de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties. In deze periode woonde Hens Kraemer twee jaar samen met de Burkinese Pascal Zalla. Kraemer: "Ik besef dat het een voorrecht was om de reus, de man van Faso, te ontmoeten, deze goedmoedige en bijna altijd goed gehumeerde levenskunstenaar. Ons vermogen alles uitgebreid te bespreken heeft

tot vriendschap geleid." In zijn boek 'De assistent en zijn deskundige' beschrijft Kraemer deze vriendschap. "Een vriendschap met een persoon, maar ook met een deel van de wereld."

'De assistent en zijn deskundige, een vriendschap met West-Afrika' van Hens Kraemer is uitgegeven bij DABAR-LUYTEN in Heeswijk. ISBN: 90 6416 343 x. Prijs: 29,50.

Personalia

► Prof.dr. Gerard van Koten, hoogleraar organische synthese en decaan van de faculteit Scheikunde is de meest geciteerde Nederlandse chemicus in de periode van 1981 tot juni 1997. Met 355 artikelen en 5288 citaties neemt Van Koten op de 'wereld-citatie-ranglijst' de 141e plaats in. Dit blijkt uit cijfers van het ISI (Institute for Scientific Information) in Philadelphia. Het ISI analyseerde de artikelen die in de genoemde periode zijn gepubliceerd in een groot aantal wetenschappelijke tijdschriften in de chemie en telde hoe vaak deze werden geciteerd in andere artikelen. Het Chemisch Weekblad heeft uit de internationale gegevens van het ISI een top 25 gedestilleerd van de meest geciteerde Nederlandse chemici. Deze lijst wordt dus aangevoerd door Van Koten. Ook prof.dr.ir. Dieck Koningsberger (Debye Instituut, Anorganische chemie), prof.dr. Daan Frenkel (Debye Instituut, Fysische en colloidchemie/AMOLF), prof.dr. George Blasse (emeritus hoogleraar Vastestofchemie), en prof.dr. Rob Kaptein (Bijvoet centrum, NMR-spectroscopie) staan in dit overzicht. Met vijf chemici in de Nederlandse 'citatie-top 25' scoort Utrecht dus goed.

► Dr. Leo Lentz (werkzaam bij de Faculteit der Letteren, Universiteit Utrecht) en dr. Menno de Jong (TU Twente) hebben onlangs de Best Paper Award 1998 gewonnen voor hun artikel 'The Evaluation of Text Quality: Expert-Focused and Reader-Focused Methods Compared' in het Amerikaanse tijdschrift 'Transactions on professional communication'. In dit artikel beantwoorden Lentz en De Jong de vraag in hoeverre experts kunnen voorspellen welke problemen lezers met een tekst ervaren. Die experts zijn enerzijds specialist in taal- en tekstzaken en anderzijds specialist in het onderwerp en de doelgroep van de tekst. Het blijkt dat de experts niet meer dan zo'n 15% van de problemen kunnen voorspellen die lezers melden. Lentz en De Jong concluderen dat lezersonderzoek nodig blijft als je wilt weten of een tekst problemen zal opleveren bij lezers.

► De Alexander von Humboldt Stichting heeft aan prof.dr. J. (Jaap) Mansfeld de "Humboldt-Forschungspreis" toegekend. Het is een prijs voor het gehele oeuvre, en voor zijn voortreffelijke prestaties in onderzoek en onderwijs, aldus de Stichting. Mansfeld (1936) is hoogleraar in de "Geschiedenis van de wijsbegeerte van oudheid en middeleeuwen" en heeft zich met name gericht op de antieke historiografie van de Griekse filosofie; hij is tevens decaan van de faculteit Wijsbegeerte.

De prijs biedt Mansfeld de mogelijkheid om gedurende 5 jaar studiereizen naar Duitse universiteiten en onderzoeksinstituten te maken, tot een totale omvang van 120 dagen. Bovendien krijgt hij versterking van zijn onderzoek door post-doc onderzoekers die gefinancierd worden door de Von Humboldt stichting. De Humboldt-prijs wordt slechts bij uitzondering toegekend aan onderzoekers uit de geesteswetenschappen.

► Op 10 oktober jl. heeft prof. dr. Gerard 't Hooft, hoogleraar theoretische natuurkunde aan de faculteit Natuur- en Sterrenkunde, een eredoctoraat ontvangen van de Universiteit van Bologna in Italië. Hij kreeg het eredoctoraat vanwege zijn grote verdiensten op het terrein van de theoretische hoge energie fysica. Professor 't Hooft verklaarde "zeer vereerd te zijn met dit eredoctoraat van een van de oudste en meest gerespecteerde universiteiten ter wereld". Het was de derde keer dat 't Hooft een eredoctoraat kreeg. Eerder werd hij onderscheiden door de Universiteiten van Chicago en Leuven.

Colofon

Illuster 13, jaargang 3, december 1998

Illuster is een gezamenlijke uitgave van de Universiteit Utrecht en de Vereniging Utrechts Universiteitsfonds. In samenwerking met faculteiten en verenigingen, het Alumniplatform en de Stichting Utrechts Universiteitsblad. Illuster verschijnt vier keer per jaar en wordt toegezonden aan afgestudeerden van de Universiteit Utrecht in een oplage van 70.000.

Hoofdredacteur: Twan Geurts
Redactie: Karin Beneken Kolmer, Noor van Haaren, Désirée Majoro, Armand Heijnen, Johan Vlasblom
Redactie-advies: Mascha Damen, Sandra van Dillen, Peter Giessen, Esther Lusse, Ted Sanders, Harry van den Tweel

Redactie-raad: Paul van den Hoven, hoogleraar Nederlands, Joop Kessels, directeur Communicatie (voorzitter); Joke Mat, redactie NRC-Handelsblad; Bertien Collette, Stichting Utrechts Universiteitsblad; Mascha Damen, Vereniging Utrechts Universiteitsfonds; Leon van de Zande, alumnivereniging Nederlands

Aan dit nummer werkten verder mee: Karin Alberts, Herbert Blanckesteijn, Suzanne Brink, Xander Bronkhorst, Tanja Dobbelaar, Maarten Evenblij, Ton Geerts, Erik Hardeman, Gabby Hees, Armand Heijnen, Petra de Koning, Leonie van den Schoor, Michiel Slütter, Vrouwkje Tuinman

Fotografie: Ivar Pel, Stijn Rademaker, Maarten Hartman
Cartoon: Niels Bongers
Ontwerp en opmaak: Jeske van der Poel, Breda
Druk: Drukkerij Dijkman BV, Amsterdam

© Universiteit Utrecht. Illuster, periodiek voor alumni van de Universiteit Utrecht. Overname van artikelen is - onder bronvermelding - toegestaan. Het U-blad stelt op verzoek van de redactie eerder in het U-blad verschenen artikelen en illustraties beschikbaar aan Illuster.
ISSN: 1383-4703
Voor toezending is gebruik gemaakt van het alumnibestand van de Universiteit Utrecht

Adreswijziging

Adreswijzigingen kunt u doorgeven via de elektronische postbus. Als u een e-mail met uw oude en nieuwe adres naar illuster@csc.usc.uu.nl stuurt, worden uw gegevens door ons verwerkt. Natuurlijk kunt u ook de gecorrigeerde adreswikkels kosteloos terugzenden naar het op de wikkels vermelde antwoordnummer.

Redactie-adres:
Illuster, postbus 80125,
3508 TC Utrecht,
(030) 2534073,
fax: (030) 2533685,
e-mail: k.beneken@csc.usc.uu.nl

Informatie voor deze rubrieken gaarne toezenden aan de redactie onder vermelding van 'Publicaties' of 'Personalia'.

Koken als topsport

De zijsprong

Opmerkelijke loopbanen

Na verschillende afgebroken studies werd Paul van den Boomen (38) in 1994 doctorandus in de sociale geografie. Nu werkt hij bij Peter Pan, een vegetarisch catering-bedrijf in Amsterdam.

Op de tafel van zijn woonkamer in Hollandse Rading ligt een kookboek met recepten voor Spaanse tapas. Is hij zich aan het voorbereiden voor een volgende klus? 'Nee, nee, mijn vriendin is binnenkort jarig', antwoordt Paul van den Boomen. 'Ik was alvast aan het kijken welke hapjes ik kan maken.' Sinds een jaar werkt Paul van den Boomen in een vegetarisch cateringbedrijf Peter Pan dat onder meer de catering verzorgt voor groepen die zich met spiritualiteit bezighouden. Hij reist

naar cursusinstituten en verzorgt daar het eten en drinken van de hele dag: van een uitgebreid ontbijt met yoghurt en vers fruit, brood en muesli in de vroege uren tot en met een viergangen-diner en de drankjes voor het slapen gaan. Ook bij feesten en partijen wordt Peter Pan uitgenodigd. 'Afgelopen oud en nieuw hebben we de catering bij Irene van Lippe verzorgd', merkt Paul op, 'dat is misschien wel leuk om te vermelden.'

Paul houdt zijn hele leven al van sport. Daarom ging hij na zijn atheneum in 1979 naar de Tilburgse sportacademie. De studie bleek geen succes. 'Mijn vader was net overleden. Daar had ik het behoorlijk moeilijk mee', vertelt Paul. 'Binnen drie maanden had ik zware inspanningsastma'. Hij stopte met de sportacademie en begon in Tilburg aan een studie economie ('mijn vader was doctor in de economie'). Ook dat was geen succes. Hij wilde opnieuw beginnen, in een andere stad, met een andere studie. Het werd sociale geografie aan de

Universiteit Utrecht. Aanvankelijk omdat hij ontwikkelingswerk wilde gaan verrichten, later eigenlijk alleen maar om nu eindelijk eens een studie af te ronden. Afstuderen werd een doel op zichzelf. Vervolgens ging hij werken bij Stogo, een bureau voor toegepast geografisch onderzoek. Daar onderzocht hij de relaties tussen de stad Utrecht en de universiteit. Paul wuift vaagjes richting boekenkast. 'Het boekje moet daar ergens tussen staan.' Na een jaar was het onderzoek af. Dat vond hij niet erg. 'Ik voelde geen passie.' Zonder veel enthousiasme ging hij solliciteren. De meest voor de hand liggende werkplek zou bij een gemeente zijn. 'Stiekum hoopte ik dat die sollicitaties zouden mislukken. Ik paste niet bij die suffe ambtenaartjes.' Paul bleef een beetje rondloppen. Totdat een vriendin hem tipte. Haar broer was op zoek naar een maatje in zijn cateringbedrijf. Paul: 'Catering, dat is een ontzettend lelijk woord. Maar die vriendin had het goed gezien. Het is echt iets voor mij. Ik heb altijd van koken gehouden. En ik vind het prettig om mensen te verzorgen.' Hoewel hij vaak veertien uur per dag werkt, en zelden een vrije dag heeft, voelt hij zich volledig op zijn plaats. 'Als iemand zegt: jij kunt wel goed

Oproep voor deze rubriek

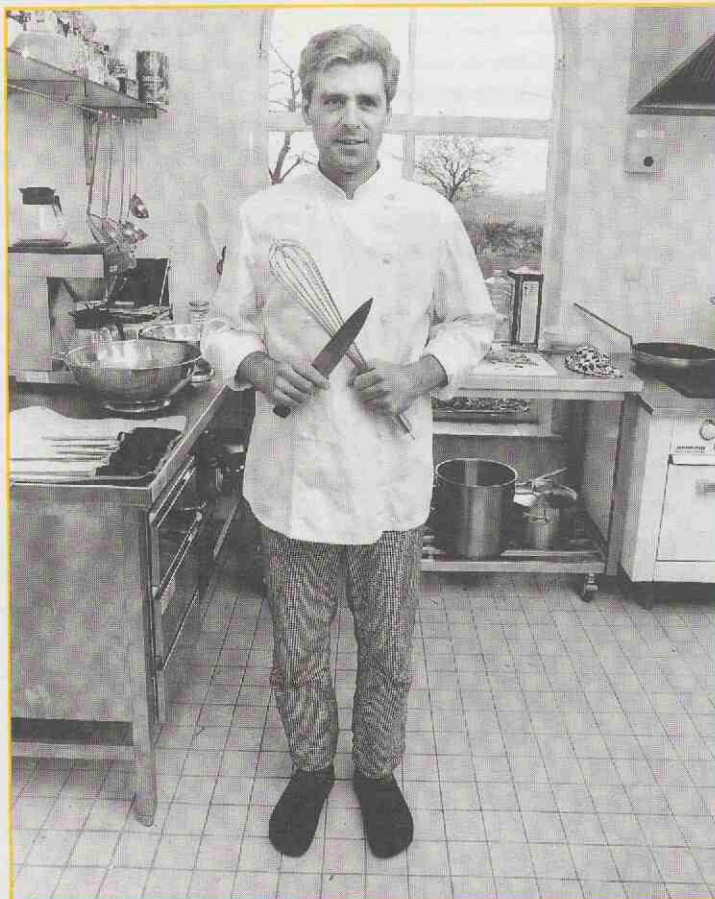
Bent u na uw studie ook iets heel anders gaan doen of kent u iemand die een 'zijsprong' heeft gemaakt, laat het dan weten aan de redactie van Illustrer, telefoon: (030) 2534073, fax: (030) 2533685, e-mail: k.beneken@csc.usc.uu.nl

Illustrer 14 verschijnt op 13 maart 1999

Reacties, suggesties en ingezonden mededelingen kunt u toezenden aan de redactie vóór 27 januari 1999. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden mededelingen in te korten of te weigeren.

schrijven, dan denk ik 'ach, dat zal wel'. Maar toen iemand laatst zei: 'jij kunt wel een restaurant beginnen', vond ik dat een enorm compliment. En weet je wat ook zo fijn is? Dit werk vergt lichamelijk heel veel van me. Net als sport. Dat geeft ook een kick. Ik heb een bere goede conditie en dat is maar goed ook, want het is heel hard werken in de catering.'

Tanja Dobbelaar

Paul van den Boomen: "Toen iemand laatst zei: 'jij kunt wel een restaurant beginnen', vond ik dat een enorm compliment."

Ik ben interessant

Mijn moeder heeft iets ontdekt. In het colofon van NRC Handelsblad. De kleinzoon van haar vriendin in het bejaardenkoor, mijn collega van de economie-redactie, is géén mr of drs. Nee, zeg ik, hij heeft alleen zwemdiploma's. Dat had hij me kort daarvoor verteld. Hij was ook nooit geslaagd voor zijn rij-examen, zei hij. En dat maakte hem, vond hij zelf, wel een beetje bijzonder. Dagbladen zijn de laatste jaren dol op sollicitanten die na hun studie de Post Doctorale Opleiding Journalistiek hebben gedaan, aan de Erasmus Universiteit. Ook al is er niks te bedenken waarom een academicus een betere journalist zou zijn dan iemand die goed heeft leren zwemmen. De Volkskrant publiceert geen universitaire titels van redacteurs. Maar als ze er naar gevraagd wordt, willen ze wel. "Zonder mijn moeder", zegt hoofdredacteur Pieter Broertjes in Opzij, "had ik gewoon de mavo gedaan, maar het is gymnasium geworden." Toen hij hoofdredacteur werd, heeft hij zijn moeder gebeld en gezegd: "Mama, luister goed. Dit is het hoogste dat ik kan bereiken, nu moet je tevreden zijn." En, gaat Broertjes door: "het is ook niet niks, hoofdredacteur is een mooi vak". Als hij in de trein iemand de Volkskrant ziet lezen, moet hij zich "echt inhouden" om niet te zeggen: "daar ben ik de baas".

Maar niks is dit vak van ijdeltuiten zonder ijdeltuiten die met hun verhaal in de krant willen. Ik vergis me in een telefoonnummer en krijg op een avond een vrouw aan de telefoon, Cornelia heet ze. NRC Handelsblad? Fantastisch. Jammer dat ik iemand anders dacht te bellen, zegt ze, want ze is zelf ook erg de moeite waard. Ze is kunstenaar en wacht op de "grote doorbraak". Dat wij elkaar nu spreken heeft een "kosmos-bedoeling", denkt ze. Ze stuurt een foto van een van haar schilderijen: een vogelkop met lange nek, daaromheen een blauw strikje. De vogel heeft iets in zijn bek dat lijkt op een piemel. Er zit een briefje bij: "Ik maak heel kleurrijk en apart werk, waar bovendien een interessant verhaal achter zit (streng christelijke opvoeding o.a.)" IJdel. Trots op een interessant christelijk verleden. En nog meer. Want 'o.a.' belooft nog wat. Met een beetje geluk heeft de journalist hier een vreselijk drama voor de zaterdagbijlage, dat zich gretig aan de krant opdringt.

Petra de Koning, verslaggever NRC Handelsblad

Adressen

Alumnibureau UU/Universiteitsfonds
Mw. L. Visser, Heidelberglaan 8,
3584 CS Utrecht
(030) 2538025
E-mail: ufonds@ufonds.uu.nl

Aardwetenschappen

Budapestlaan 4, 3584 CD Utrecht
Postbus 80021, 3508 TA Utrecht
(030) 2535050 Fax: (030) 2535030
E-mail: i.beekman@geo.uu.nl

Biologie F.A.F.C. Wentgebouw
Sorbonnelaan 16, 3584 CA Utrecht
Postbus 80088, 3508 TB Utrecht
(030) 2532276 Fax: (030) 2534526
E-mail: w.j.c.amesz@bio.uu.nl

Diergeneeskunde Androclusgebouw
Yalelaan 1, 3584 CL Utrecht
Postbus 80163, 3508 TD Utrecht
(030) 2534851 Fax: (030) 2537727

Farmacie F.A.F.C. Wentgebouw
Sorbonnelaan 16, 3584 CA Utrecht
Postbus 80082, 3508 TB Utrecht
(030) 2537313/2532525 Fax: (030) 2513953
E-mail: h.m.dobbelaar@pharm.uu.nl

Geneeskunde Stratum
Universiteitsweg 100, 3584 CG Utrecht
Postbus 80030, 3508 TA Utrecht
(030) 2538888 Fax: (030) 2539025
E-mail: bureau@med.uu.nl

Godgeleerdheid

Willem C. van Unnikgebouw
Heidelberglaan 2, 3584 CS Utrecht
(030) 2531853 Fax: (030) 2533241
E-mail: necr@theo.uu.nl

Letteren

Kromme Nieuwegracht 46, 3512 HJ Utrecht
(030) 2536105 Fax: (030) 2536083 E-mail
medewerkers: <naam>@let.uu.nl

Natuur- en Sterrenkunde

Princetonplein 5, 3584 CC Utrecht
Postbus 80000, 3508 TA Utrecht
(030) 2533284 Fax: (030) 2539282
E-mail: facbureau@phys.uu.nl

Rechtsgeleerdheid

Janskerkhof 3, 3512 BK Utrecht
(030) 2537018/2537017 Fax: (030) 2537300
E-mail medewerkers: <voorletters.voor-
voegelsachternaam>@law.uu.nl

Ruimtelijke Wetenschappen

Willem C. van Unnikgebouw
Heidelberglaan 2, 3584 CS Utrecht
(030) 2532044 Fax: (030) 2540604
E-mail: r.vanderlinden@geog.uu.nl

Scheikunde F.A.F.C. Wentgebouw

Sorbonnelaan 16, 3584 CA Utrecht
Postbus 80083, 3508 TB Utrecht
(030) 2533793/2533791 Fax: (030) 2533072
E-mail: j.a.dekooker@chem.uu.nl

Sociale Wetenschappen Centrumgebouw

Zuid, Heidelberglaan 1, 3584 CS Utrecht
(030) 2534700 Fax: (030) 2531619
E-mail: bureau@fss.uu.nl

Wijsbegeerte Bestuursgebouw

Heidelberglaan 8, 3584 CS Utrecht
(030) 2531831 Fax: (030) 2532816
E-mail: bureau@phil.uu.nl

Wiskunde en Informatica

Budapestlaan 6, 3584 CD Utrecht
(030) 2531515/2533536 Fax: (030) 2518394
E-mail: hurk@math.uu.nl

IVLOS Bestuursgebouw

Heidelberglaan 8, 3584 CS Utrecht
(030) 2533400 Fax: (030) 2532741
E-mail: ivlos@ivlos.uu.nl